

# Hattulan kunnan talousarvio 2024

Taloussuunnitelma 2024-2026  
Investointisuunnitelma 2024-2028



**hattula**.fi  
suomen kielen kunta.

1	Kunnanjohtajan katsaus.....	1
2	Yleisperustelut.....	2
2.1	Kuntastrategia .....	2
2.2	Toimintaympäristö.....	3
2.2.1	Toimintaympäristön kehitys.....	3
2.3	Taloudelliset lähtökohdat.....	6
2.3.1	Kansantalouden kehitysnäkymät .....	6
2.3.2	Kuntatalouden tulevaisuuden näkymiä .....	7
2.3.3	Hattulan kunnan talous .....	9
2.4	Hattulan kunnan organisaatio ja henkilöstö.....	10
3	Sitovuus ja talousarvion täytäntöönpano-ohjeet .....	12
3.1	Taloutta ja toimintaa koskevat ohjeet ja säännöt.....	12
3.2	Talousarvion sitovuus ja käyttösuunnitelmien hyväksyminen.....	12
3.3	Määrärahat, tuloarviot ja tavoitteiden seuranta .....	14
3.3.1	Määrärahamuutokset .....	14
3.3.2	Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden seuranta .....	14
3.3.3	Tilivelvollisten määrittely.....	15
3.3.4	Kirjanpitoikäytäntö.....	15
4	Konserniyhteisöt.....	16
4.1	Hattulan Kehitys Oy .....	16
4.2	Hattula-Kiinteistöt Oy .....	16
4.3	Keskeiset kuntayhtymät .....	17
4.4	Muut osakkuusyhteisöt.....	17
5	Käyttötalousosa .....	18
5.1	Hallintotoimiala .....	18
5.1.1	Määrärahat.....	18
5.1.2	Henkilöstö .....	18
5.1.3	Valtuuston nähden sitovat tavoitteet.....	19
5.1.4	Kuntajohtaminen .....	21
5.1.5	Hallinto ja talous.....	22
5.1.6	Tarkastustoimi .....	22
5.2	Elinvoimatoimiala .....	24
5.2.1	Määrärahat.....	24
5.2.2	Henkilöstö .....	25
5.2.3	Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet.....	27
5.2.4	Elinvoimatoimialan johtaminen .....	28

5.2.5	Rakennetun ympäristön palvelut.....	29
5.2.6	Kiinteistö- ja tukipalvelut .....	33
5.2.7	ICT-palvelut .....	35
5.2.8	Kirjasto- ja kulttuuripalvelut.....	37
5.2.9	Työllisyyspalvelut.....	38
5.3	Sivistys- ja hyvinvointitoimiala.....	40
5.3.1	Määrärahat.....	40
5.3.2	Henkilöstö .....	41
5.3.3	Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet.....	42
5.3.4	Sivistys- ja hyvinvointitoimialan hallinto.....	44
5.3.5	Varhaiskasvatus.....	44
5.3.6	Esi- ja perusopetus .....	46
5.3.7	Liikunta, nuoriso ja kuntalaisyhteistyö.....	48
6	Tuloslaskelmaosa.....	49
6.1	Talousarvion 2023 tuloslaskelma.....	50
6.2	Taloussuunnitelmakauden tuloslaskelma .....	53
6.2.1	Verotulot.....	55
6.2.2	Valtionosuudet.....	58
6.2.3	Rahoitustuotot- ja kulut .....	59
6.2.4	Poistot ja arvonalentumiset .....	60
6.2.5	Satunnaiset erät.....	60
7	Investointiosa .....	61
8	Rahoitusosa.....	63

Versiohistoria

Päivämäärä	Versio	Tekijä	Kuvaus
16.11.2023	1.3	Pekka Karvonen	Lopullinen versio

16.11.2023

## 1 Kunnanjohtajan katsaus

Hattulan talous on kehittynyt viime vuosina myönteisesti, jonka osoittaa kunnan kumulatiivisen ylijäämän kasvu. Ylijäämä saavuttaa vuoden 2023 jälkeen noin 10 miljoonan euron tason ja ennusteiden mukaan se säilyy samalla tasolla vielä vuoden 2024 ylitse. Tämä on hyvä asia, mutta jatkovuodet eivät näytä yhtä ruusuilta. Muistin virkistämiseksi: Kumulatiivinen ylijäämä on 2000-luvulla ollut heikoimmillaan noin miljoonassa eurossa.

Vuonna 2024 ja erityisesti 2025 alkaen näkyvät kunnan taloudessa verotulojen sekä valtionosuuksien pieneneminen. Samanaikaisesti inflaatio rasittaa ja kunnan lainanhoitokustannukset kasvavat. Huomioiden lähivuosien suunnitellut palveluverkkoinvestoinnit sekä vanhojen kiinteistöjen taloutta rasittavat vaikutukset, on kunnalla edessä ankara työ tulojen kasvattamiseksi ja menojen karsimiseksi.

Hattulassa kuitenkin uskomme, että pärjäämme. Meillä on monia vahvuuksia, jotka kannattelevat meitä eteenpäin. Hyvä maantieteellinen sijainti pääväylien varrella Helsingin ja Tampereen puolivälissä luo hyvät edellytykset niin asumiselle kuin yrittämiselle. Tätä tukien kunnanvaltuusto teki vuonna 2023 merkittävän palveluverkko 2030 periaatepäätöksen, joka antaa myös kylille mahdollisuuden kehittyä. Yli 60 % hattulalaisista asuu muualla kuin Parolan taajamassa, mutta kukaan ei asu kuitenkaan kaukana. Läheisyys onkin yksi Hattulan valtteja.

Hattula ei ole Suomen keskipiste, mutta meille hattulalaisille kuitenkin se tärkein kunta. Meillä on hyvät palvelut, monessa kohtaa jopa ”kokoamme suuremmat”. Meidän pitää muistaa, että kunta ei kehity ja pärjää pelkillä mainoslauseilla, vaan eteenpäin meneminen edellyttää ”verta, hikeä ja kyyneleitä”. Toivottavasti kuitenkin hikoilu riittää useimmiten.

Kunnassa pitää olla tekemisen meininki ja toiminnalla pitää olla painopisteitä, vaikka arvokasta työtä tehdään hyvin laajasti. Kaikilla meillä on oma tärkeä roolimme, jotta kuntalaiset saavat tarvitsemansa palvelut. Kehitys ja eteenpäin pääseminen edellyttävät päätöksiä ja niitä jälleen vuonna 2024 Hattulassakin tarvitaan. Hattulan vuoden 2024 keskeisiä tavoitteita ovat muun muassa

- Palveluverkko 2030 rakennustöiden aloittaminen kahdessa kohteessa: Parolan lukio ja yhteiskoulun kampus vaihe II.
- Kaavoituksen edistämisen: Lepaan suunnan osayleiskaavan lainvoimaisuus ja Lehijärvi-Nihattulan suunnan osayleiskaavan päivityksen aloittaminen.
- Kunnan tonttitarjonnan monipuolistaminen erityisesti maankäyttösopimusten avulla.
- Aurinko- ja tuulivoimahankkeiden edistäminen päätöksentekoprosesseissa.
- Kunnan vuosikatetta tulevaisuudessa vahvistavien toimien lisäkartoitus ja toimeenpano.

Haluan vielä muistuttaa niin kunnan työntekijöitä, kuntalaisia kuin päättäjiä, että jokainen työntekijä on tärkeä ja antaa oman merkittävän panoksensa kunnan menestyksen eteen. Työtä on aina mukavampi tehdä, kun ilmapiiri on myönteinen. Siksi kannustankin meitä kaikkia jälleen kerran rakentamaan kuntamme tätä päivää ja tulevaisuutta toisiamme kannustaen. Vaikka huonompiakin asioita eteen tulee, niin selvästi enemmän meillä myönteisiä ja iloisia hetkiä.

Pekka Järvi  
Kunnanjohtaja

## 2 Yleisperustelut

### 2.1 Kuntastrategia

Hattulan kunnanvaltuusto hyväksyi Hattulan uuden kuntastrategian 16.2.2022.

Hattulassa on kaikki menestymisen edellytykset. Kuntamme sijaitsee suurten kaupunkikeskusten kainalossa, keskellä kaunista luontoa ja historiallisia nähtävyyksiä.

Olit sitten yrittäjä, perheellinen, downshifataaja, etätyöläinen tai eläkepäivistä iloitseva ikäihminen, Hattula tarjoaa turvallista arkea kaikille.

Meillä voit keskittyä elämään itsesi näköistä elämää laadukkaiden lähipalveluiden, joustavan hallinnon ja auttavien kanssakuntalaisten tukemana. Tarjoamme yrittämiseen innostavan ja luovuuteen rohkaisevan ilmapiirin. Ketteränä kuntana emme pelkää uudistua emmekä epäröi tehdä rohkeita ratkaisuja.

Tulevaisuudessa olemme entistä vahvempia, emme enempää emmekä vähempää kuin Hämeen hyvämaineisin!

Strategiassa määritellyt kunnan **ydinarvot** ovat



16.11.2023

### Strategian tavoitteet



Strategian tavoitteista johdetaan vuosittain toiminnalliset tavoitteet, joiden toteutumisesta raportoidaan valtuustolle osavuositarkastuksissa sekä tilinpäätöksessä.

## 2.2 Toimintaympäristö

### 2.2.1 Toimintaympäristön kehitys

#### Väestö

Kanta-Hämeen väestökehitys osoitti koronavuosina lieviä pirstymisen merkkejä, ja Hattulan väestökehitys on mukailnut maakunnan kehitystä. Kunnan asukasluku kasvoi voimakkaasti 2000-luvun alkuvuosina, jonka jälkeen väestömäärä kääntyi hitaaseen, mutta tasaiseen laskuun. Vuosien 2019 -2021 perusteella näytti kuitenkin siltä, että käänne lievästi parempaan suuntaan olisi tapahtunut, mutta vuonna 2022 väestömäärä kääntyi taas laskuun. Vuoden 2023 ensimmäisen kahdeksan kuukauden perusteella maltillinen asukasluvun pientyminen on jatkunut, vaikka kuntien välinen nettomuutto on ollut niukasti muuttovoiton puolella.



Hattulan väestönkehitystä hidastaa koko Suomen väestötilastoista tuttu ilmiö: syntyvien lasten vähäinen määrä. Esimerkiksi vuosina 2010-2012 syntyi kuntaan keskimäärin 108 lasta, kun taas vuosina 2020-2022 keskiarvo oli enää 72 syntynyttä. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan tammi-elokuussa 2023 syntyneiden määrä oli ainoastaan 33, joten suunta on laskeva. Vuoden aikana kuolten määrä sen sijaan on pysytellyt kohtuullisen tasaisena, mutta väestön ikääntyessä on odotettavissa, että myös kuolleisuuden kasvu vaikuttaa väestönkasvulukemiin.

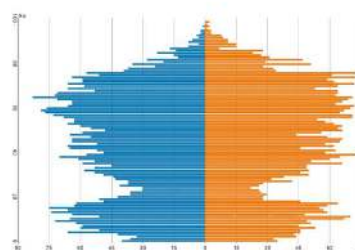
16.11.2023



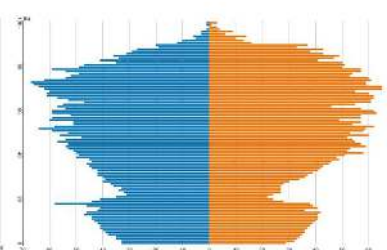
Syntyvyyden voimakas väheneminen näkyy myös Tilastokeskuksen vuonna 2021 julkaisemassa väestöennusteessa, ja nykykehityksen jatkuminen tällaiseen muokkaisu toteutuessaan huomattavasti myös Hattulan ikärakennetta. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan esimerkiksi vuonna 2030 olisi Hattulassa 0-14-vuotiaita lähes 400 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2020, kun taas samaan aikaan yli 75-vuotiaiden määrä kasvaisi reilusti yli 450 henkilön verran.

Väestön ikärakenteen muuttuminen onkin tärkeä kunnan toimintaympäristöön vaikuttava tekijä lähivuosina ja vaikuttaa keskeisesti kunnan palveluiden tarpeeseen. Ikärakenteen muutos tulee toisaalta vaikuttamaan myös kunnan tulopohjaan, sillä kunnan saamat valtionosuudet määräytyvät pitkälti lapsimäärän mukaan. Lisäksi työikäisen väestön määrä vaikuttaa kunnan verotuloihin, vaikka on syytä huomioda, että merkittävä osuus kunnan verotuloista kertyy eläkkeistä.

Hattulan väestöpyramidi 2021



Väestöennuste 2021: Hattulan väestöpyramidi 2035



Hattulan vahvuutena on kuitenkin edelleen erittäin terve väestö ja suhteellisen monipuolinen ikärakenne.

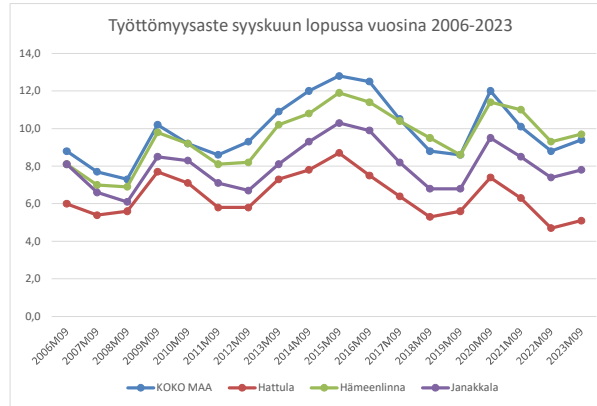
### Työllisyys

Hattulan työllisyystilanne on maakunnan ehdotonta parhaimmista ja yksi kunnan vahvuuksista. Hämeen ELY-keskuksen elokuun 2023 raportin mukaan työttömiä työnhakijoita kunnassa oli elokuun lopussa 216. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta eli niin kutsuttu työttömyysaste oli Kanta-Hämeen toiseksi matalin eli 4,9 %. Alhaisempi työttömyysaste oli ainoastaan Lopella (5,0 %). Työttömyysaste laski 0,3%-yksikköä vuodentakaiseen verrattuna.

Työttömyysaste laski kaikissa Kanta-Hämeen kunnissa vuodentakaisesta Hämeenlinnaa, Riihimäkeä, Forssaa ja Jokioisia lukuun ottamatta. Maakunnan

16.11.2023

työttömyysaste oli elokuussa 8,6 %, joka on 0,3 %-yksikköä pienempi kuin vuosi sitten.





16.11.2023

## 2.3 Taloudelliset lähtökohdat

### 2.3.1 Kansantalouden kehitysnäkymät

Valtiovarainministeriö tiivistää syksyn 2023 Taloudellisessa katsauksessaan valitsevan tilanteen seuraavasti:

*Hintojen ja korkojen nousu on vähentänyt kotitalouksien kulutusta ja investointeja. Suomen talous ei kasvakaan vuonna 2023 edellisvuodesta. Vuonna 2024 hintojen nousu on kotitalouksen tulojen kasvua hitaampaa ja korkojen nousu on ohi. Kotitalouksien ostovoiman kohentuminen lisää kulutusta ja BKT kasvaa 1,2 prosenttia. Talouskasvua heikentää kuitenkin edelleen rakentamisen heikko tilanne. Investointinäkymät ovat kuitenkin muuten valoisat, erityisesti tuulivoimainvestointisuunnitelmia on erittäin paljon. Vuonna 2025 kasvu nopeutuu 1,8 prosenttiin, kun kulutuksen kasvu lisäksi investoinnit lisäävät kotimaista kysyntää. Työllisyys notkahtaa tänä vuonna, mutta kasvaa taas ensi vuodesta lähtien ja vuonna 2025 työllisyysaste on 74,3 prosenttia ja työttömyysaste 7 prosenttia.*

*Julkisyhteisöjen alijäämä on 2,4 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023 ja hallituksen päättämistä sopeutustoimista huolimatta kasvaa yli kolmen prosentin vuosina 2024 ja 2025. Julkisyhteisöjen alijäämä supistuu hieman ennustejakson loppua kohden, kun talouskasvu kiihtyy ja hallituksen toimet alkavat purra. Alasektoreista suurinta alijäämää tekee valtionhallinto, jossa ei ole odotettavissa merkittävää kohenemistä koko ennustejaksolla. Lisäksi ilman hyvinvointialueiden tai kuntien omia toimia paikallishallinnon alijäämä kasvaa ennustejakson loppua kohti. Sosiaaliturvarahastot ovat ylijäämäisiä.*

*Sopeutustoimista huolimatta julkinen velkasuhde kasvaa hiljalleen ennustejaksolla. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon yhteenlaskettu mittava alijäämä, väestön ikääntyminen, sekä kasvavat velanhoitokustannukset pitävät velkasuhteen nousevalla uralla jatkossakin.*

16.11.2023

BKT ja työllisyys	2022	2023	2024	2025	2026	2027
BKT:n arvo, mrd. euroa	268,7	281,6	291,1	303,0	315,5	327,8
BKT, määrän muutos, %	1,6	0,0	1,2	1,8	1,7	1,6
Työllisten määrä, muutos-%	2,5	0,3	0,1	0,6	0,6	0,5
Työttömyysaste, %	6,8	7,1	7,2	7,0	6,6	6,4
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat), %	73,8	73,8	73,8	74,3	74,8	75,2
Palkkasumma, muutos-%	6,4	5,1	3,7	4,0	3,6	3,5
Eläketulot, muutos-%	3,2	8,4	6,7	3,1	3,1	3,3

Hinnat ja kustannukset, %-prosentti	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Yleinen ansiotaso	2,4	4,3	3,5	3,3	3,0	3,0
Kuntien ansiotaso	2,0	5,2	3,3	3,5	3,8	4,0
Kuluttajahinnat	7,1	6,2	2,2	1,7	2,0	2,0
Rakennuskustannusindeksi	8,2	3,0	-0,4	1,0	2,4	2,4
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	20,3	-3,5	-2,9	1,9	2,5	2,5
Peruspalvelujen hintaindeksi	3,7	5,1	2,2	3,2	3,6	3,5
TAE:ssa käytetty vos-indeksi <sup>2</sup>	2,5	3,8	2,2			

### 2.3.2 Kuntatalouden tulevaisuuden näkymiä<sup>1</sup>

Valtiovarainministeriö on syksyllä 2023 laatinut Kuntatalousohjelman vuodelle 2024, jossa käydään kattavasti läpi kuntatalouden tilaa ja tulevaisuusnäkymiä.

*Valtiovarainministeriön mukaan kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu tili-kauden tulos heikkeni vuonna 2022 hieman suhteessa kahteen aiempaan vuoteen, mutta säilyi yhä vahvalla tasolla. Tulos pohjautuu työllisyyden ja talouden hyvään kehitykseen ja siitä seuranneeseen verotulojen kasvuun. Kuntatalouden luvut paranivat viime vuonna merkittävästi myös kertaluonteisilla tekijöillä, kuten sote-kiinteistöjen myynneistä saaduilla tuloilla sekä Helsingin kaupungin liikenneliikelaitoksen yhtiöittämisellä.*

*Kuntatalouden vuosikate heikkeni edellisestä vuodesta, mutta oli edelleen yli poistotason ja myös nettoinvestointien. Vuosikate laski vähiten yli 100 000 asukkaan kuntakoryhmässä, muissa ryhmissä lasku jatkui jo toista vuotta peräkkäin. Kuntatalouden eriytyminen näkyikin viime vuonna selkeästi suurten kaupunkien ja pienten kuntien välillä.*

*Kuntakonsernien lainakanta oli vuoden 2022 lopussa noin 43,5 mrd. euroa. Lainakanta kasvoi lähes 1,2 mrd. euroa edellisestä vuodesta, kun taas peruskuntien lainakanta väheni ensimmäistä kertaa koko 2000-luvun aikana. Tämä kertoo kehityksen, jossa merkittävät investoinnit ja toiminnot ovat siirtyneet yhä*

<sup>1</sup> Valtiovarainministeriö: Kuntatalousohjelma vuodelle 2024. Syksy 2023

16.11.2023

suuremmissa määrin kunnista konserniyhtiöissä, kuntayhtymissä ja muissa yhteisöissä toteuttavaksi. Eniten lainamäärä kasvoi yli 100 000 asukkaan kuntakonserneissa, jotka investoivat muita kuntia enemmän infra- ja elinkeinopoliittisiin kehittämishankkeisiin.

Suomen hallitus asetti ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassaan tavoitteeksi, että kansantalouden tilinpidon mukainen kuntahallinnon rahoitusasema on lähellä tasapainoa vuonna 2027. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää kuntatalouden tilanteen kohenemista, sillä julkisen talouden painelaskelman perusteella kuntahallinnon rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteen on -0,4 % vuonna 2027.

Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen on valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan vuonna 2024 hieman kuntataloutta vahvistava. Kuntien uusiin ja laajeneviin tehtäviin osoitetaan täysi valtionosuus ja valtion päätämät veroperustemuutokset kompensoidaan kunnille. Peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistetaan yhden prosenttiyksikön indeksikorotusta vastaava vähennys vuosina 2024–2027, mikä pienentää kuntien valtionosuutta noin 24 milj. euroa vuonna 2024. Toisaalta hallitusohjelman mukainen maapohjan kiinteistöveron alarajan korotus 0,93 prosentista 1,30 prosenttiin vuodesta 2024 alkaen vahvistaa kuntataloutta arviolta noin 108 milj. eurolla vuodesta 2024 alkaen. Hallitusohjelmassa kunnille ei osoiteta uusia tehtäviä tai velvoitteita vuonna 2024.

Hallitusohjelma sisältää myös monia kuntien toimintaan ja talouteen vaikuttavia uudistuksia. Hallitusohjelman mukaisesti kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantumisen sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväätuntokaudella 2025, ja uuden lainsäädännön tulla voimaan 1.1.2026. Myös TE-palveluiden rahoitusmallia tarkistetaan ja työvoimapalveluiden lakisäätelistä palveluprosessia kevennetään.

Valtiovarainministeriön kehitysarvion mukaan kuntatalouden keskeiset tunnusluvut, kuten tilikauden tulos ja toiminnan ja investointien rahavirta, ovat kuntatalouden kehitysarvion mukaan kuluvana vuonna (2023) vahvoja, mikä johtuu pitkälti sote-uudistukseen liittyvästä verohännästä. Käännös heikompaan on kuitenkin edessä, kun alkuvuoden suotuisa tulokehitys hiipuu talouskasvun vaimeenemisen vuoksi ja kuntien saamat poikkeuksellisen suuret verohännät poistuvat. Työ- ja elinkeinopalveluiden siirto kuntien vastuulle laajentaa kuntien tehtävää ja kasvattaa kuntatalouden toimintamenoja vajaalla 900 milj. eurolla vuonna 2025. Myös valtionosuudet kasvavat voimakkaasti, kun työ- ja elinkeinopalveluiden myötä kunnille siirtyvät kustannukset sekä uudistuksesta aiheutuva kasvu kuntien etuusmenoissa kompensoidaan kunnille. Uudistuksen myötä kuntien henkilöstömäärä kasvaa noin neljällä tuhannella henkilötyövuodella, mikä näkyy vuonna 2025 etenkin henkilöstömenojen voimakkaana kasvuna.

Kunnilla on merkittäviä investointitarpeita muun muassa rakennuskannan iän, muuttoliikkeen ja vihreän siirtymän vuoksi. Kuntatalouden lainakanta jatkaa

16.11.2023

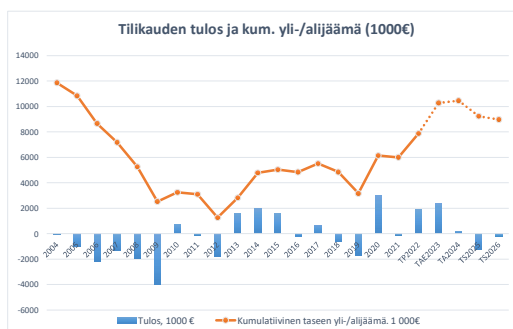
*kasvuun vuosina 2024–2027, mutta kasvuvauhti hidastuu viime vuosikymmenen keskimääräiseen kasvuvauhtiin verrattuna. Kuntatalouden lainakanta kasvaa tarkastelujakson lopulla 24,2 mrd. euroon.*

### 2.3.3 Hattulan kunnan talous

Hattulan kunnan tilinpäätöksen tulokset ovat vaihdelleet viime vuosina voimakkaasti, johtuen mm. koronatilanteen ja -korvausten muutoksista. Vuonna 2020 tilinpäätös oli lopulta lähes 3 milj. ylijäämäinen, kun taas vuonna 2021 tulos painui niukasti alijäämäiseksi koronatukien pienennyttyä ja kustannusten kasvettua voimakkaasti.

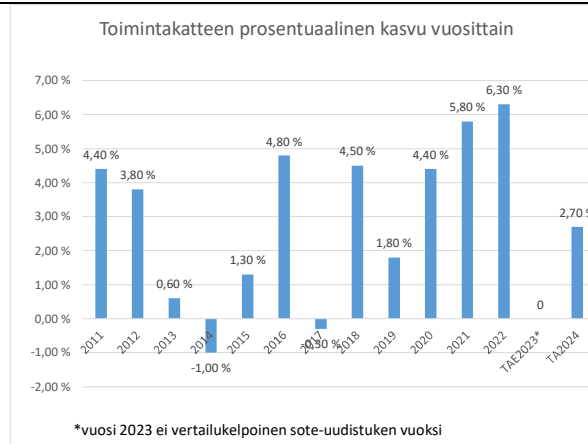
Vuonna 2022 tilinpäätös toteutui lopulta lähes 1,9 milj. euroa ylijäämäisenä. On kuitenkin syytä huomioida, että tilikauden ylijäämästä lähes 1,1 milj. euroa kertyi Koulutuskuntayhtymä Tavastian kiinteistöjärjestelyistä saadusta kertaluonteisesta kirjanpidollisesta tulokirjauksesta. Ilman kyseistä järjestelyä olisi tulos ollut vain noin 0,8 milj. euroa ylijäämäinen.

Vuoteen 2023 lähdettiin noin 0,8 milj. euroa ylijäämäisellä talousarviolla. Vuoden aikana verotuloennusteet ovat kehittyneet myönteisesti ja toimintakatekin on kohtuullisesti noudattanut talousarvion raameja, joten tuloksesta ennakoidaan tulevan selvästi budjetoitua parempi. Lokakuun 2023 ennusteen mukaan vuosi 2023 tulee olemaan noin 2,4 milj. euroa ylijäämäinen. Samalla kunnan taseessa oleva ylijäämäpuskuri nousee noin 10 milj. euroon. Tämä antaa kohtuulliset lähtökohdat vuoden 2024 talousarviolle.



Mikäli vuoden 2023 talous toteutuu ennakkoidusti, on kunnalla taseessa kohtuullinen ylijäämäpuskuri. Viime vuosien maltillinen investointitaso on pitänyt lainamäärän kohtuullisena, mutta kunnan taseen ja rahoituslaskelman tunnusluvut kertovat haasteista. Lisäksi kunnan toimintakatteen kasvu on ollut viime vuosina suurta.

16.11.2023



Toimintakatteen kasvu uhkaa jatkua suurena, mikäli inflaatio jatkuu korkeana eikä kunnan toimintaa pystytä tehostamaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintojen siirtyminen pois kunnan vastuulta johtaa siihen, että nykyisen väestörakenteen myötä kunnan palvelutarve ennemminkin vähenee kuin kasvaa. Kunnan talouden kestävyys kannalta on olennaisen tärkeää, että kunnan palvelurakenne sopeutuu muutokseen ja kustannuksia pystytään hillitsemään.

Vuoden 2024 alusta voimaan astunut sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus pienentää Hattulan budjettia merkittävästi ja vähentää kunnan liikkumavaraa. Toisaalta uudistus tekee kunnan kustannusten kasvun helpommin ennakoitavaksi.

Pidemmällä aikavälillä suurena uhkakuvana on julkistalouden velkaantuminen ja sen luoma paine kohdistaa leikkauksia myös kuntien valtionosuuksiin.

Hyvinvointialueiden perustamisen myötä kunnan talouden koko on pienentynyt merkittävästi, sillä esimerkiksi toiminnan nettomenot (toimintakate) pienentyivät noin puoleen entisestään. Kunnan lainakanta ei kuitenkaan pienene uudistuksen myötä ja kiinteistöihin liittyvät riskit ovat jatkossakin kunnan kannettavana, sillä sote-kiinteistöt jäävät kunnan omistukseen eikä niiden pitkän aikavälin käytöstä ole vielä hyvinvointialueella tehty päätöksiä. Kunnan talouden koon pienentyessä on jatkossa oltava entistäkin tarkempi, ettei esimerkiksi velkaantuminen kasva vaaralliselle tasolle.

Taloussuunnitelman 2024-2028 keskeisin haaste liittyy verorahoituksen pienentymiseen samalla kun investointitaso nousee aiemmasta. Tämä johtaa siihen, että kunnan toiminnan ja investointien rahavirta on seuraavina vuosina raskaasti miinusmerkkinen ja lainamäärä kasvaa.

## 2.4 Hattulan kunnan organisaatio ja henkilöstö

Kunnan organisaatio uudistettiin vuoden 2022 aikana ja uusi organisaatiomalli hyväksyttiin hallintosäännön osana tammikuussa 2023. Vuonna 2023 kunnan luottamushenkilöorganisaation muodostavat valtuusto, kunnanhallitus ja seuraavat päävastuualueilla toimivat lauta- ja toimikunnat:

16.11.2023

**Kunnanhallitus**

- keskusvaalilautakunta; vaalilautakunnat ja vaalitoimikunta.
- (tulevaisuusjaosto)

**Tarkastuslautakunta****Elinvoimatoimiala**

- elinvoimalautakunta
  - o viranomaisjaosto

**Sivistys- ja hyvinvointitoimiala**

- sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Hattulan kunnan henkilöstömäärä pienentyi selvästi sosiaali- ja terveydenhuollon ja niihin liittyvien tukipalveluiden henkilöstön siirryttyä hyvinvointialueen palvelukseen 1.1.2023 alkaen. Lisäksi vuoden 2023 aikana toteutettu kouluohjaajien siirtyminen liikkeenluovutuksella Koulutuskuntayhtymä Tavastian palvelukseen pienensi kunnan henkilöstömäärää.

	TP2022	TA2023	tot. 09/2023	TA2024
Vakinaiset	416	258,5	261	263
Määräaikaiset	110	62	74	60
<b>Yhteensä</b>	<b>526</b>	<b>320,5</b>	<b>333</b>	<b>323</b>

**Esitetyt henkilöstöresurssin muutokset**

Vuoden 2024 talousarvioesitys pitää sisällään seuraavat muutokset henkilöstöresursseihin.

**Hyvinvointitoimiala**

- Kouluisäntä
- 2 määräaikaista opettajaa, Parolan koulun pienryhmä
- Erityisopettaja, Juteinin koulu
- Valmistavan luokan opettaja, Nihattulan koulu
- Viestintäsihteerin tehtävän vakinaistaminen
- Liikuntaneuvoja (määräaikainen)
- Vapaa-aikaohjaaja (määräaikainen)

**Elinvoimatoimiala**

- Infrapalveluissa esitetään määräaikaisen työntekijän työsuhteen vakinaistamista oppisopimuskoulutuksen loputtua.
- ICT-palveluissa esitetään määräaikaisen IT-tukihenkilön vakinaistamista
- Siivouspalveluissa yksi määräaikainen, esitetään vakinaistettavaksi.

### 3 Sitovuus ja talousarvion täytäntöönpano-ohjeet

#### 3.1 Taloutta ja toimintaa koskevat ohjeet ja säännöt

Kuntien taloudenhoitoa ja sen järjestämistä ohjaavat kuntalain 13. luku, kirjanpitolaki ja -asetus, kirjanpitolautakunnan ja sen kuntajaoston antamat ohjeet sekä kunnan hallintosääntö, kunnan talouden hoitoa ja sisäistä valvontaa koskevat yleisohjeet, talousarvio ja taloussuunnitelma sekä poistosuunnitelma. Kuntalain 112–125 pykälissä on säännökset kunnan kirjanpidosta, tilinpäätöksestä, tarkastuslautakunnan tehtävistä ja tilintarkastuksesta. Talousarviossa valtuustotason sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet perustuvat voimassa olevaan strategiaan.

Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on antanut sitovat yleisohjeet kunnan ja kuntayhtymän:

- tuloslaskelman laatimisesta
- rahoituslaskelman laatimisesta
- taseen laatimisesta
- suunnitelman mukaisista poistoista
- konsernitilinpäätöksen laatimisesta
- eriytetyn liiketoiminnan kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä
- ympäristöasioiden kirjaamisesta ja esittämisestä kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksessä
- tilinpäätöksen liitetiedoista
- puolivuosi- ja neljännesvuosikatsausten laadinnasta

#### 3.2 Talousarvion sitovuus ja käyttösuunnitelmien hyväksyminen

Talousarvion ja -suunnitelman laadinnan perusteena kunnissa ovat voimassa oleva strategia, taloussuunnitelma, edellisen vuoden tilinpäätös, kuluvan vuoden talousarvio ja tilinpäätöksenustelma sekä valtuuston mahdolliset kannanotot. Kuntalaki edellyttää, että taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena. Kuntalain mukaan kunnan toiminnassa ja taloudessa on noudatettava talousarviota. Talousarvio on sitova ohje kunnanhallitukselle, lautakunnille ja viranhaltijajohdolle.

Talousarviosta päättäessään valtuusto määrittelee, mitkä ovat valtuuston sitovina hyväksymät toiminnan tavoitteet. Valtuusto antaa talousarvion noudattamista koskevat määräykset, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kunnan viranomaisia.

Hattulan kunnan talousarviossa on noudatettu nettoperiaatetta 1.1.2018 alkaen. Vuonna 2024 käyttötalousosan valtuustoon nähden sitovat määrärahat ovat seuraavat:

- Hyvinvointilautakunta:
  - Toimielimen (lautakunnan) ulkoinen toimintakate
- Elinvoimalautakunta:
  - Toimielimen (lautakunnan) ulkoinen toimintakate

16.11.2023

- **Kunnanhallitus (kuntajohtaminen):**
  - **Toimielimen (kunnanhallitus) ulkoinen toimintakate**

Sitovuustasoja on vuoden 2024 osalta yhdenmukaistettu siten, että kaikkien toimialojen osalta sitova taso on toimielimen ulkoinen toimintakate.

Talousarviossa hyväksytään kunnan valtuustotason sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Sitoviksi toiminnallisiksi tavoitteiksi hyväksytään mitattavissa olevat tavoitteet, joihin voidaan kunnan omilla toimenpiteillä vaikuttaa. Sitovien tavoitteiden lisäksi voidaan esittää perusteluina ja informaationa muita tavoitteita, jotka ovat toimintaa ohjaavia sekä ohjeellisia, joiden oleellisista poikkeamisista on raportoitava toimielimille. Toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2024 on esitetty toimielimittäin käyttötalousosassa ja ne ovat valtuustoon nähden sitovia.

Tuloslaskelmaosassa esitettävät kokonaistalouden keskeiset erät ovat varsinaisen toiminnan tuotot ja kulut, verotuotot, valtionosuudet ja suunnitelman mukaiset poistot. Tuloslaskelmaosassa valtuustoon nähden sitovia määrärahoja ja tuloarvioita ovat **verotulot, valtionosuudet sekä rahoitustuotot ja -kulut**. Tältä osin sitovuustasoja on tarkennettu aiempaan nähden, sillä vuoteen 2023 asti sitovina erinä oli eritelty korkotulot, muut rahoitustulot, korkomenot, muut rahoitusmenot, satunnaiset kulut ja -tuotot.

Investointiosa sisältää investointisuunnitelmat talousarviovuodelle ja neljälle seuraavalle vuodelle. Useamman vuoden aikana toteutettava investointihanke jaetaan eri vuosille. **Investointimäärärahat ovat sitovia talousarviossa esitettyjen investointihankkeiden mukaisesti.** Valtuuston hankeryhmälle tai hankkeelle hyväksymät menot ja tulot ovat sitovia, ja niitä voidaan muuttaa vain valtuuston päätöksellä. Hankkeen euromääräisellä rajalla tarkoitetaan hankkeen kokonaiskustannuksia, ei ao. talousarviovuoden määrärahaa. Valtuuston sitoviin perusteluihin hyväksymiä määrärahoja ei saa käyttää ilman valtuuston päätöstä muuhun tarkoitukseen, eikä määrärahaa saa ylittää ilman valtuuston päätöstä. Pysyvien vastaavien omaisuushankinnan arvonlisäveroton raja on 10 000 eur. Tätä pienemmät yksittäiset hankinnat tulee hankkia käyttötalouden määrärahoilla.

Vuonna 2024 sitovuustasoja on muutettu siten, **että koneiden ja kaluston määräraha on sitova yhdessä ko. toimialan käyttötalouden toimintakatteen kanssa.** Määrärahasiirtovaltuus investointi- ja käyttötalousosan kesken on tältä osin ao. lautakunnalla ja se tulee tehdä heti tarpeen ilmettyä talousarviovuoden aikana toteutuneiden kulujen mukaan. Päätös toimitetaan tiedoksi talous- ja henkilöstöjohtajalle. Rakennusten ensikertaisen kalustamisen määräraha on kuitenkin kunnanvaltuustoon nähden sitova.

Rahoitusosassa osoitetaan miten talousarvio vaikuttaa kunnan maksuvalmiuteen. **Rahoituslaskelmassa valtuusto hyväksyy antolainojen vähennyksen, antolainojen lisäyksen sekä pitkäikäisten lainojen vähennyksen ja lisäyksen.**



16.11.2023

Valtuuston hyväksyttyä talousarvion saattaa kunnanhallitus sen täytäntöönpanomääräyksiin lautakuntien ja muiden viranomaisten noudatettavaksi. Toimielinten tulee laatia heti alkuvuodesta käyttötalous- ja investointiosassa osoitettuja määrärahoista ja tuloarvioista käyttösunnitelmat, joilla tarkistetaan asianomaisen toimielimen talousarvioehdotukseen sisältyneen käyttösunnitelma valtuuston päätöksiä vastaavaksi sekä päättää omalta osaltaan tehtävien toteuttamisesta ja määrärahojen käytöstä. Samassa yhteydessä toimielimet hyväksyvät omalta osaltaan tarkemmat toimielimiin nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet.

Asianomainen toimielin jakaa toimialalle myönnetty määrärahat ja tuloarviot toimialojen palvelualueille ja päättää niiden käytöstä. Suoraan toimielimen alaisuudessa oleva tilivelvollinen viranhaltija jakaa osamäärärahan edelleen palveluyksiköille ja kustannuspaikoille päättää sen käytöstä toimielimen vahvistaman käyttösunnitelman puitteissa.

### **3.3 Määrärahat, tuloarviot ja tavoitteiden seuranta**

#### **3.3.1 Määrärahamuutokset**

Hallintosäännön mukaan talousarvioon tehtävät muutokset on esitettävä valtuustolle talousarviovuoden aikana. Talousarviovuoden jälkeen talousarvion muutoksia voidaan käsitellä vain poikkeustapauksissa. Tilinpäätöksen allekirjoittamisen jälkeen talousarvion muutosehdotusta ei voida valtuustolle tehdä. Määrärahan muutosesityksessä on selvitettävä myös muutoksen vaikutus toiminnallisiin tavoitteisiin ja tuloarvioihin. Vastaavasti toiminnallisia tavoitteita tai tuloarvioita koskevassa muutosesityksessä on selvitettävä muutoksen vaikutus määrärahoihin.

Määrärahojen riittävyyteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Toiminta on suunniteltava ja investoinnit ajoitettava siten, että talousarvioon varattu määräraha varmasti riittää. Valvontavastuu kuuluu tilivelvollisten viranhaltijoiden ohella lautakunnille ja kunnanhallitukselle.

#### **3.3.2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden seuranta**

Viranhaltijajohdon ja muiden tilivelvollisten tulee jatkuvasti seurata talousarvion ja sen käyttösunnitelmien toteutumista ja saattaa mahdolliset poikkeamat asianomaisen toimielimen tietoon. Toimielimen on ryhdyttävä välittömästi korjaaviin toimenpiteisiin, mikäli on ilmeistä, että talousarvio ei toteudu suunnitellulla tavalla. Reaaliaikainen talouden toteutuma toimielintasolla raportoidaan kunnan johtoryhmälle, kunnanhallitukselle ja lautakunnille kuukausittain. Raportoinnista toimielimille vastaavat toimielinten esittelijät. Toimielimet valvovat alaistaan toimintaa käyttösunnitelmatason raportoinnilla ja lisäksi ne esittävät sanallisen selvityksen mahdollisten poikkeamien syistä sekä toimenpiteistä, joita poikkeamien hallitsemiseksi tarvitaan. Investointien toteutumisesta ja toteutumisen vuosiennusteesta raportoidaan kunnanhallitukselle ja lauta-

16.11.2023

kunnille kuukausittain talousraportoinnin yhteydessä. Merkittävistä poikkeamista ja poikkeamien aiheuttamista toimenpiteistä esitetään selvitys samassa yhteydessä.

Valtuustolle talousarvion toteutumisesta niin käyttötalouden kuin investointienkin osalta raportoidaan laajemmin osavuosikatsauksissa seuraavasti: ensimmäinen osavuosikatsaus annetaan ajalta 1.1. – 30.4. ja toinen 1.1. – 31.8. Elokuun tilanteen perusteella tehdään välitilinpäätösennuste ja raportissa arvioidaan myös toiminnallisten tavoitteiden toteutumista talouden lisäksi. Vuoden kolmas raportti on virallinen tilinpäätös, jonka on oltava valmis 31.3. mennessä. Tilinpäätös käsitellään valtuustossa viimeistään talousarviovuotta seuraavan vuoden kesäkuun kokouksessa.

### 3.3.3 Tilivelvollisten määrittely

Tilivelvolliset määritellään kunkin vuoden talousarvion yhteydessä. Kuntalain tulkintateoksen (Harjula-Prättälä 2015, s. 821) mukaan tilivelvollisten luettelon hyväksyminen kuuluu valtuustolle. Tilivelvollisten määrittely liittyy sisäisen valvonnan ketjun varmistamiseen. Tilivelvolliset on määriteltävä mm. siksi, että valtuuston vastuuvapauslausunto tilinpäätöksestä kohdistuu tilivelvollisiin.

Tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi. Näin ollen tilivelvolliseen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja tilivelvolliselle voidaan myöntää vastuuvapaus. Kuntalain 125 §:n mukaisesti tilivelvollinen on kunnan toimielimen jäsen ja kunnan palveluksessa oleva henkilö, joka toimii kunnan johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavissa vastuullisissa tehtävissä. Tilivelvolliset on lueteltu talousarvionkäyttötalousoosassa.

### 3.3.4 Kirjanpitoikäytäntö

Kunnan lakisääteinen kirjanpito jakaantuu ulkoiseen kirjanpitoon ja talousarvion toteutumisen seurantaan. Ulkoisesta kirjanpidosta on saatava koko kunnan tuloslaskelma ja tase liitetietoineen sekä rahoituslaskelma. Lisäksi ulkoisen kirjanpidon on pystyttävä tuottamaan kunnan konsernitilinpäätöksen vaatimat tiedot. Ulkoisessa kirjanpidossa on eliminoidava kunnan sisäiset tilitapahtumat sekä konsernitilinpäätöksessä konserniyhteisöjen väliset tilitapahtumat.

Talousarvion toteutumisen seurannan on lakisääteisesti tapahduttava vähintään valtuuston vahvistamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden laajuudessa. Kirjanpidossa talousarvion toteutumista seurataan valtuuston vahvistamia tavoitteita tarkemmalla tasolla.

## 4 Konserniyhteisöt

### 4.1 Hattulan Kehitys Oy

#### Yleinen kuvaus

Hattulan Kehitys Oy on Hattulan kunnan 100 prosenttisesti omistama kehitys-yhtiö, joka on perustettu vuonna 2021. Yhtiölle ei ole suunniteltu aktiivista toi-mintaa vuodelle 2024.

#### Tavoitteet

##### Toiminnalliset tavoitteet

Yhtiön toiminta lopetetaan toistaiseksi.

### 4.2 Hattula-Kiinteistöt Oy

#### Yleinen kuvaus

Hattula-Kiinteistöt Oy on Hattulan kunnan 100 prosenttisesti omistama kiin-teistöyhtiö. Yhtiö on perustettu 28.5.1999 ja rekisteröity 31.12.1999.

Yhtiön toimialana on Hattulan kunnan alueella tapahtuva asuntojen hankkimi-nen, omistaminen ja vuokralle antaminen ja tätä tarkoitusta varten asuinhuo-neistojen hallintaan oikeuttavien asunto-osakeyhtiön ja kiinteistöosake-yhtiön osakkeiden, kiinteistöjen sekä muiden asuntojen omistaminen ja hallinta. Tar-koituspäätöksensä toteuttamiseksi yhtiö voi toimia rakennuttajana. Yhtiö voi tar-jota kiinteistöjen isännöinti-, hoito- ja huoltopalveluja.

Yhtiö noudattaa toiminnassaan osakeyhtiölain määräyksiä.

#### Kiinteistöt

Yhtiö omistaa 22 taloyhteisöä, joissa on yhteensä 33 asuinrakennusta. Näistä 10 on kerrostalorakennusta ja 23 rivitaloa. Näissä on yhteensä 297 asuntoa ja huoneistojen yhteispinta-ala on noin 15 120 m<sup>2</sup>. Kiinteistöistä osa on luokiteltu luokkaan ”purettavat tai muuten hävitettävät” kiinteistöstrategian mukaan. Näissä kohteissa on tällä hetkellä yhteensä 5 käytöstä poistettua huoneistoa. Yhtiö on hakenut ARA-avustusta uudiskohteen rakentamista varten. Neuvotte-lutilanteen mukaisesti suunnitteilla on noin 20 huoneiston kerrostalo.

Kiinteistöistä 6 on omalla tontilla ja 16 vuokratontilla.

#### Tavoitteet

- Vuokra-asuntojen käyttöastetavoite vähintään 96%.
- Vuokrahintatason ylläpito tasolla, joka mahdollistaa vähintään asuntojen välttämättömän ylläpidon.
- Kiinteistöjen salkutuksen pohjalta pitkän tähtäimen suunnitelman tekemi-nen.

16.11.2023

- 
- Keskitytäänkö uudisrakentamiseen vai peruskorjaamiseen?
  - Sovittujen SOTE-kiinteistöjen myynti.

#### **4.3 Keskeiset kuntayhtymät**

Hämeen Maakuntaliitto  
Koulutuskuntayhtymä Tavastia  
Kiinteistöliikelaitoskuntayhtymä Tavastia

#### **4.4 Muut osakkuusyhteisöt**

HAMK Oy, Hämeen ammattikorkeakoulu  
Hämeenlinnan Jäähalli Oy  
Kunta-asunnot Oy  
Kuntarahoitus Oyj  
Tuomi Logistiikka Oy  
Hattulan Katariina As Oy  
Mervenrinne As Oy  
Sarastia Oy  
Kiertokapula Oy  
Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy  
Kuntien Tiera Oy  
Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy

## 5 Käyttötalousosa

### 5.1 Hallintotoimiala

#### 5.1.1 Määrärahat

HALLINTOTOIMIALA	TP 2022	TA 2023	TA2024	Muutos
<b>TOIMINTATUOTOT</b>	<b>546 710</b>	<b>373 500</b>	<b>279 000</b>	<b>-25,3 %</b>
Myyntituotot	359	0		
Maksutuotot				
Tuet ja avustukset	192 149	123 500	129 000	4,5 %
Muut toimintatuotot	354 202	250 000	150 000	-40,0 %
<b>TOIMINTAKULUT</b>	<b>-2 119 522</b>	<b>-1 808 070</b>	<b>-1 695 674</b>	<b>-6,2 %</b>
Henkilöstökulut	-786 575	-731 324	-666 074	-8,9 %
Palvelujen ostot	-1 170 762	-926 646	-868 500	-6,3 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-31 082	-22 000	-24 100	9,5 %
Avustukset		-2 000		
Muut toimintakulut	-131 103	-126 100	-137 000	8,6 %
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-1 572 812</b>	<b>-1 434 570</b>	<b>-1 416 674</b>	<b>-1,2 %</b>

Toimintakate (ulkoinen)	TP 2022	TA2023	TA2024	Muutos
<b>HALLINTOTOIMIALA</b>	<b>-1 572 812</b>	<b>-1 434 570</b>	<b>-1 416 674</b>	<b>-1,2 %</b>
Kunnanhallitus	-1 548 322	-1 399 728	-1 384 762	-1,1 %
Tarkastuslautakunta	-24 489	-34 842	-31 912	-8,4 %

#### 5.1.2 Henkilöstö

Henkilöstö 10/2023	Henkilöstö TA2024
Talous- ja henkilöstösuunnittelija	Talous- ja henkilöstösuunnittelija
Hallintosuunnittelija	Hallintosuunnittelija
Hallintosihteeri	Hallintosihteeri
Kunnanjohtaja	Kunnanjohtaja
Talous- ja henkilöstöjohtaja	Talous- ja henkilöstöjohtaja
Viestintäsihteeri (60 %)	Viestintäsihteeri (60 %)

16.11.2023

5.1.3 Valtuuston nähdn sitovat tavoitteet

Strateginen päämäärä	Toiminnallinen tavoite 2024	Mittari	Mittarin käyttö (tähdet)	Vastuu
<b>KUNNAN OMAT TAVOITTEET</b>				
Hyvinvoiva kuntalainen	Turvallinen kasvu- ja kouluympäristö.	Palveluverkko 2030 työn jatkuminen. Kampus vaihe II:n rakennustyöt alkavat.	★☆☆ Ei käynnisty laisinkaan. ★★☆ Käynnistyy myöhemmin. ★★★ Käynnistyy 2024.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus
	Turvallinen kasvu- ja kouluympäristö.	Palveluverkko 2030 työn jatkuminen. Lukion rakennustyöt alkavat.	★☆☆ Ei käynnisty laisinkaan. ★★☆ Käynnistyy myöhemmin. ★★★ Käynnistyy 2024.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus
	Laadukas, asiakaslähtöinen ja saavutettavat palvelut.	Parolan keskustan ja Pappilanniemen tilojen tulevien vuosien ratkaisut on tehty.	★☆☆ Ratkaisu ei synny. ★★☆ Ratkaisu siirtyy. ★★★ Ratkaisu 2024.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus
	Tuetaan monipuolisen asumisen mahdollisuuksia kaikissa elämänvaiheissa.	Maankäyttösopimuksilla mahdollistetaan vähintään 20 uuden asuintontin muodostuminen kuntaan.	★☆☆ Ei sopimuksia. ★★☆ Alle 20 tonttia. ★★★ Vähintään 20 tonttia.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus
	Tuetaan monipuolisen asumisen mahdollisuuksia kaikissa elämänvaiheissa.	Hattula Kiinteistöjen tulevaisuuslinjaukset on päätetty.	★☆☆ Ei ole päätetty ja perusteet eivät ole selkeät. ★★☆ Perusteet päätökselle ovat olemassa. ★★★ Päätös on tehty.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus
	Tuetaan monipuolisen asumisen mahdollisuuksia kaikissa elämänvaiheissa.	Kunta myy/vuokraa vähintään 10 asuintonttia.	★☆☆ 0 tonttia. ★★☆ Alle 10 tonttia. ★★★ Vähintään 10 tonttia.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus
	Tavoitteellinen kaavoitus.	Lepaa - Tyrvääntö osayleiskaava saa lainvoiman.	★☆☆ Ei lainvoimaista kaavaa. ★★☆ Lainvoimainen kaava siirtyy. ★★★ Lainvoimainen kaava.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus
	Tavoitteellinen kaavoitus.	Lehijärven rantatie - Nihatulan osayleiskaavan päivitys käynnistyy.	★☆☆ Ei toimintaa. ★★☆ Valmistelut käynnistyvät. ★★★ Päivitys käynnistyy.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus
	Tavoitteellinen kaavoitus.	Keskeisten alueiden osayleiskaavan päivityksen valmistelut alkavat	★☆☆ Ei käynnistyy. ★★☆ ★★★ Valmistelut käynnistyvät.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus

16.11.2023

Strateginen päämäärä	Toiminnallinen tavoite 2024	Mittari	Mittarin käyttö (tähdet)	Vastuu
	Kannustetaan terveellisiä elämäntapoja ja tarjotaan monipuoliset kulttuuri- ja harrastusmahdollisuudet. Edistetään kuntalaisten hyvinvointia ylläpitämällä vähintään nykyiset vapaa-aika- ja kulttuuripalvelut.	Hyvinvointisuunnitelmasta on toteutettu 75 % vuoden lopussa (4-vuotinen ohjelma)	Arvioidaan kunkin mittauksen perusteella.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus
Mahdollistava ilmapiiri	Kylien elinvoiman vahvistaminen.	Kumppanuuspöytien määrä vuoden lopussa.	★☆☆ Alle 5. ★★☆ 5. ★★★ Yli 5.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus
	Yritystoiminnan, elinvoiman tilannekuvan selkeyttäminen ja vahvistavien toimenpiteiden esittäminen.	Vuorovaikutteisen tilannekuvan rakentaminen KHALL:n päätöksen 30.10.2023 mukaisesti.	★☆☆ Prosessi ei toteudu. ★★☆ Tilannekuva esitellään. ★★★ Tilannekuva ja elinvoimaohjelma hyväksytään.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus
	Yritystoiminnan edistäminen.	Kunta myy/vuokraa vähintään kaksi (2) yritystonttia.	★☆☆ 0 tonttia. ★★☆ 1 tontti. ★★★ 2 tai useampi tontti.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus Huom! Edistävää rooli.
Kestävä kehitys	Vastuullinen ja ennakoiva taloudenpito.	Vuoden 2024 tilinpäätös on ylijäämäinen.	★☆☆ Alijäämäinen TP. ★★☆ +/- 0 TP. ★★★ Ylijäämäinen TP.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus
	Vastuullinen ja ennakoiva taloudenpito.	Kumulatiivinen ylijäämä on vuoden 2024 jälkeen vähintään 10 miljoonaa euroa.	★☆☆ Alle 6 miljoonaa euroa. ★★☆ 6-10 miljoonaa euroa. ★★★ Yli 10 miljoonaa euroa.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus
	Vastuullinen ja ennakoiva taloudenpito.	Vuosikate 2024 (pidemällä tähtäimellä pysyvä taso tulisi olla keskimäärin 2,5 miljoonaa)	★☆☆ Yli 2 miljoonaa. ★★☆ Yli 2,3 miljoonaa. ★★★ Yli 2,5 miljoonaa	Johtoryhmä ja kunnanhallitus
	Työllisyyttä edistävien toimintojen tukeminen.	Hattulan keskimääräinen työttömyysaste vuonna 2024 alle 6 %.	★☆☆ Yli 8 %. ★★☆ 6-8 %. ★★★ Alle 6 %.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus Huom! Edistävää rooli.
<b>MUIDEN TOIMIJOIDEN TAVOITTEIDEN EDESAUTTAMINEN</b>				
Hyvinvoiva kuntalainen	Tuetaan monipuolisen asumisen mahdollisuuksia kaikissa elämänvaiheissa.	Hattulassa käynnistyy vähintään kahden rivitalon rakentaminen. Kunta omalla toiminnallaan edistää mahdollisten rivitalohankkeiden aloittamista.	★☆☆ 0 käynnistyy. ★★☆ 1 käynnistyy. ★★★ 2 tai useampi käynnistyy.	Johtoryhmä ja kunnanhallitus Huom! Edistävää rooli.

16.11.2023

Strateginen päämäärä	Toiminnallinen tavoite 2024	Mittari	Mittarin käyttö (tähdet)	Vastuu
Mahdollistava ilmapiiri	Edistetään yksityisiä kärkihankkeita.	Aurinkovoimalahanke etenee toteutukseen.	<p>★☆☆ Rakennuslupa myönnetty.</p> <p>★★☆ Metsänhoidolliset työt alkavat.</p> <p>★★★ Maarakennustyöt alkavat.</p>	Johtoryhmä ja kunnanhallitus Huom! Edistävää rooli.
	Edistetään yksityisiä kärkihankkeita.	Tuulivoimahankkeen kaavoitus ja vaikutusarviointi siten, että kaavaehdotus saadaan nähtäville loppuvuodesta 2024.	<p>★☆☆ Kaavaehdotus ei valmistu.</p> <p>★★☆ Kaavaehdotus nähtäville 2025.</p> <p>★★★ Kaavaehdotus nähtävillä 2024.</p>	Johtoryhmä ja kunnanhallitus Huom! Edistävää rooli.
	Edistetään yksityisiä kärkihankkeita.	Hattula Villas hankkeen rakennusvaihe käynnistyy.	<p>★☆☆ Ei rakentamista.</p> <p>★★☆ Katujen ja kunnallistekniikan rakentaminen alkaa.</p> <p>★★★ Asuntorakentaminen alkaa.</p>	Johtoryhmä ja kunnanhallitus Huom! Edistävää rooli.

#### 5.1.4 Kuntajohtaminen

**Tilivelvollinen**  
kunnanjohtaja

#### Toiminnan painopistealueet ja keskeiset muutostekijät

Talousarviossa on budjetoitu käyttöomaisuuden (tonttien) myyntivoittoihin on budjetoitu 150 000 euroa (vuonna 2023 talousarviossa 250 000 euroa). Kunnanvaltuuston ja kunnanvaltuuston käytettävissä oleviin varoihin on edellisvuosien tapaan varattu 70 000 euroa. Kunnan viestinnän ja markkinoinnin suunnittelua on tarkennettu talousarviossa.



16.11.2023

### 5.1.5 Hallinto ja talous

#### **Tilivelvollinen**

talous- ja henkilöstöjohtaja

#### **Yleinen kuvaus**

Hallinto ja talous vastaa kunnan talous- ja henkilöstöpalveluista, arkistotoimesta sekä kunnan kirjaamosta. Hallintoon kirjautuu myös kunnanvaltuuston ja -hallituksen sekä vaalien määrärahat.

#### **Toiminnan painopistealueet ja keskeiset muutostekijät**

Kunnan työterveyshuollon sopimus päättyy vuoden 2023 lopussa. Uuden sopimuksen myötä pyritään tehostamaan työterveyshuollon kanssa käytävää yhteistyötä ja siten parantamaan työhyvinvointia.

Talous- ja palkkahallinnon ulkoistettujen palveluiden osalta seurataan tarkasti palvelun laatua ja taloudellisuutta. Samalla kartoitetaan vaihtoehtoja toiminnan tehokkuuden varmistamiseksi. Tavoitteena on vuoden 2024 aikana tehdä päätös seuraavien vuosien palveluntuottajasta.

Henkilökunnan hyvinvointia ja kunnan houkuttelevuutta työnantajana pyritään parantamaan nostamalla käytettävissä olevan kulttuuri- ja hyvinvointiedun (Epassi) arvo 75 eurosta / hlö / vuosi 125 euroon.

Vuonna 2024 järjestetään presidentinvaalit ja eurovaalit.

### 5.1.6 Tarkastustoimi

#### **Yleinen kuvaus**

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Tarkastuslautakunta vastaa sekä tilin- tarkastuksen että oman arviointitehtävänsä riittävistä voimavaroista.

Tarkastuslautakunnan tehtävä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.

Tarkastuslautakunta valvoo kuntalaissa säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi

16.11.2023

---

### Toiminnan painopistealueet ja keskeiset muutostekijät

Tilintarkastuspalveluiden sopimus kilpailutettiin syksyllä 2023. Tarkastuslautakunta jatkaa arviointisuunnitelmansa mukaista työtään. Arviointisuunnitelma on saatettu kunnanvaltuustolle tiedoksi tarkastuslautakunnan toimikauden alussa tilikaudella 2021

16.11.2023

## 5.2 Elinvoimatoimiala

### Tilivelvollinen

Elinvoimajohtaja

### Yleinen kuvaus

Elinvoimalautakunta vastaa kunnan ICT-palveluista, maankäytön suunnittelusta, infrasta, kiinteistönhoidosta, rakennusvalvonnasta, siivous- ja ateriapalveluista, työllisyyspalveluista sekä kirjasto- ja kulttuuripalveluista.

### Toiminnan painopistealueet ja keskeiset muutostekijät

Elinvoimatoimialan keskeinen työn painopiste on elinvoiman edistäminen erilaisilla suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon prosesseilla, viranomaisprosesseilla sekä ICT-arkkitehtuurin kehittämällä. Organisaatiomme toimii korostaen yhdessä tekemistä organisaation sisällä, kehittämisorientaatiota, asiantuntijaorganisaatiota ja tiedolla johtamista. Teemme vahvasti yhteistyötä mm. Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy:n (HS-Vesi) kanssa.

### 5.2.1 Määrärahat

ELINVOIMATOIMIALA	TP 2022	TA 2023	TA2024	Muutos
<b>TOIMINTATUOTOT</b>	<b>2 019 537</b>	<b>2 060 046</b>	<b>2 113 000</b>	<b>2,6 %</b>
Myyntituotot	512 911	539 500	295 500	-45,2 %
Maksutuotot	196 230	267 000	291 500	9,2 %
Tuet ja avustukset	353 314	154 000	316 500	105,5 %
Muut toimintatuotot	957 082	1 099 546	1 209 500	10,0 %
<b>TOIMINTAKULUT</b>	<b>-11 910 916</b>	<b>-10 579 089</b>	<b>-10 269 602</b>	<b>-2,9 %</b>
Henkilöstökulut	-3 866 699	-4 164 309	-4 053 352	-2,7 %
Palvelujen ostot	-3 709 205	-2 714 900	-2 789 000	2,7 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 891 907	-3 099 680	-2 825 950	-8,8 %
Avustukset	-452 711	-440 000	-446 000	1,4 %
Muut toimintakulut	-990 393	-160 200	-155 300	-3,1 %
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-9 891 380</b>	<b>-8 519 043</b>	<b>-8 156 602</b>	<b>-4,3 %</b>
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-1 872 019	-2 126 000	-2 110 000	0

### Toimintakate palvelualueittain

Toimintakate (ulkoinen)	TP 2022	TA2023	TA2024	Muutos
<b>ELINVOIMATOIMIALA</b>	<b>-9 891 380</b>	<b>-8 519 043</b>	<b>-8 156 602</b>	<b>-4,3 %</b>
Elinvoimatoimialan johtaminen	-1 550 559	-765 242	-702 840	-8,2 %
ICT-palvelut	-424 123	-486 343	-534 034	9,8 %
Rakennetun ympäristön palvelut	-1 518 775	-1 633 306	-1 611 800	-1,3 %
Kiinteistö- ja tukipalvelut	-5 370 607	-4 302 093	-3 939 188	-8,4 %
Kirjasto- ja kulttuuripalvelut	-416 021	-459 249	-449 473	-2,1 %
Työllisyyspalvelut	-611 295	-872 810	-919 268	5,3 %

16.11.2023

## 5.2.2 Henkilöstö

*Elinvoimatoimialan henkilöstö 9/2023 ja TA2024*

<b>Palvelualue/tehtävänimike</b>	<b>9/2023</b>	<b>TA2024</b>
<b>Elinvoimatoimialan johtaminen</b>		
Elinvoimajohtaja	1	1
Hallintosihteeri	1	1
Tarkastusinsinööri	1	0
Toimistosihteeri	2	2
Tietopalvelusihteeri	0	1
Yhteensä	5	5
<b>Rakennetun ympäristön palvelut</b>		
<b>Maankäytön palvelut</b>		
Maankäyttöpäällikkö	0	1
Paikkatietoasiantuntija	0	1
Projektityöntekijä	0	2
Yhteensä	0	4
<b>Rakennusvalvonta</b>		
Johtava rakennustarkastaja	1	1
Lupainsinööri	1	1
Lupavalmistelija	1	1
Tietopalvelusihteeri	1	0
Valvontainsinööri	1	1
Yhteensä	5	4
<b>Infrapalvelut</b>		
Autonkuljettaja	2	1
Infrapalvelupäällikkö	1	1
Kenttämestari	1	1
Työnjohtaja	1	1
Ulkoalueutyöntekijä	3	3
Ulkoalueiden työntekijä, vanhempi	1	1
Yhteensä	9	8
Yhteensä kaikki	14	16
<b>Kiinteistö- ja tukipalvelut</b>		
<b>Kiinteistöpalvelut</b>		
Kiinteistöinsinööri	1	1
Kiinteistönhoitaja	6	5
Kunnossapitotyöntekijä	1	1
Rakennuttajapäällikkö	1	1

16.11.2023

---

Yhteensä	9	8
<b>Siivouspalvelut</b>		
Laitoshuoltaja	19	18
Palveluohjaaja	1	1
Siivoustyönjohtaja	1	1
Yhteensä	21	20
<b>Ateriapalvelut</b>		
Ateriapalveluesimies / ruokapalveluesimies	1	1
Ruokapalvelutyöntekijä	15	15
Ruokapalveluvastaava	1	1
Suurtaloukokki	3	3
Yhteensä	20	20
Yhteensä kaikki	50	48
<b>ICT-palvelut</b>		
ICT-asiantuntija	1	1
IT-tukihenkilö	1	1
Tarkastusinsinööri	0	1
Tiedonhallintasuunnittelija	1	1
Yhteensä	3	4
<b>Kirjasto- ja kulttuuripalvelut</b>		
Kirjastoautonkuljettaja	1	1
Kirjastovirkailija	4	4
Kulttuuripalvelupäällikkö / kirjastonhoitaja	1	1
Toimistosihtööri	1	1
Yhteensä	7	7
<b>Työllisyyspalvelut</b>		
Sosiaaliohjaaja	1	1
Sosiaalipalveluohjaaja	1	1
Työ- ja yksilövalmentaja	2	2
Työllisyyskoordinaattori	1	1
Yhteensä	5	5

16.11.2023

5.2.3 Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

Strateginen päämäärä	Talousarviovuoden 2024 tavoite	Arviointikriteerit / mittarit	Vastuhenkilö
<b>Kestävä kehitys</b>	Digitaalinen palvelukihitys	Järjestelmäarkkitehtuuria kehittävät toimenpiteet, mittareina asiakaspalautejärjestelmän käyttöönoton valmistelu, tulevan RYHTI-lain kuntaveloitteisiin valmistautuminen järjestelmäkehityksessä, ICT-tiedonhallintastrategian valmistelu	Elinvoimajohtaja / tiedonhallintasuunnittelija
<b>Hyvinvoiva kuntalainen</b>	Kehittyvä palvelutuotanto	Mittareina eri palvelualueiden palvelujen tehostaminen ja kehittäminen sekä niitä koskevat prosessien kehittämisalitteet (1-3 aloitetta / palvelualue), käsittelyajat (esim. rakennusvalvonnan lupien käsittelyajan kehittyminen)	Elinvoimajohtaja/palvelualuepäälliköt/palveluksikkövastaavat
<b>Turvallinen ympäristö</b>	Kunnan kiinteistöjen, liikuntapaikkojen ja yleisten alueiden turvallisuus	Turvallisuutta parantavat korjaustoimenpiteet ja asiakaspalaute, mittarina vuosittaiset tarkastuskäynnit ja ylläpitokorjaukset	Elinvoimajohtaja/infrapalvelupäällikkö/kiinteistöinsinööri
<b>Myönteinen yrittämiselle</b>	Tehokas hallinto	Hyvän hallintotavan toteutuminen, mittarina käsittelyaika / palautteen ja ratkaisuehdotusten antaminen tiedusteluihin	Elinvoimajohtaja/hallintosihtööri
<b>Mahdollistava ilmapiiri</b>	Maankäytön palvelujen kehittäminen	Kaavoituksen edistäminen, mittarina onnistunut maankäyttöpäällikön rekrytointi ja tämän jälkeen toteutuneet kaavat (3 asemakaavaa, 2 ranta-asemakaavaa, 1 osayleiskaava)	Elinvoimajohtaja/maankäyttöpäällikkö
<b>Myönteinen yhteistyölle</b>	Avoimuus verkostoyhteistyöllä	Verkostojen kehittäminen tarjoutuvien mahdollisuuksien mukaan, mittareina elinvoimaohjelman esittely, ratkaisuehdotusten laatiminen yrittäjien esittämisiin kehittämis- ja yhteistyöaloitteisiin, kehitysyhtiön omistajaohjauksen huomioiminen ja ratkaisuehdotusten laatiminen	Elinvoimajohtaja

16.11.2023

## 5.2.4 Elinvoimatoimialan johtaminen

### Tilivelvollinen

Elinvoimajohtaja

### Yleinen kuvaus

Elinvoimatoimialan johtaminen pitää sisältää toimialajohtajan, elinvoimatoimialan hallinnon sekä palvelualueiden yhteiset kustannukset sekä yhteistoiminta-alueet. Yhteistoiminta-alueisiin kuuluvat joukkoliikenne ja maaseutupalvelut.

### Toiminnan painopistealueet ja keskeiset muutostekijät

Elinvoimatoimialan johtamisen on tarkoitus kehittää elinvoimaorganisaatiota, toimintatapoja ja osaamista, tarjota koko ajan kehittyviä työolosuhteita kaikille työntekijöille sekä edistää toimialan henkilöstön työhyvinvointia. Kehittyvä työhyvinvointi edistää työssä viihtymistä, lisää työn tuottavuutta ja mahdollistaa näin kuntalaisten paremman palvelemisen. Panostukset henkilöstöön parantavat kunnan houkuttelevuutta työnantajana, minkä toivotaan tuovan helpotusta kunnallisen alan paheneviin rekrytointihaasteisiin.

Elinvoimatoimialan johtaminen tukee osaltaan kaikkia toimialan palvelualueita ja -yksiköitä. Vuoden 2024 aikana on tarkoitus panostaa talouden seurantaan, erilaisten ohjeistusten ja prosessien kuvaamiseen sekä mm. Tweb-asianhallintajärjestelmän käyttöön hyödyntäen sen ominaisuuksia yhä paremmin. Talouden seurannan ja Twebin käytön kehittämisessä korostuu yhteistyö hallintotoimialan kanssa. Toimialan kehittämiseen on panostettu mm. perustamalla elinvoimatoimialan hallinto -palveluyksikkö.

Hattulan kunta on mukana valtiovarainministeriön rahoittamassa Tieto lisää toimivuutta –hankkeessa vuosina 2022–2024. Hankkeella pyritään edistämään paikkatiedon, lupa-asiointipalvelun, rakennusvalvonnan ja maankäytön digitalisaatiota. Yhteishankkeessa ovat mukana Janakkala ja Forssa. Hanke päättyy syyskuussa 2024. Rahoituksen osuus vuodelle 2024 on 161 500 euroa (sama kuin vuonna 2023).

Yksityistieavustuksiin on varattu 57 000 euron määräraha (ei muutosta vuoteen 2023).

Maaseutupalveluihin (aiemmin kuntajohtamisen alla) on varattu 42 000 euron määräraha (vuonna 2023 38 000 euroa).

Joukkoliikenteeseen on varattu 350 000 euron määräraha (ei muutosta vuoteen 2023).

16.11.2023

**Henkilöstö**

	TP2022	TA2023	TA2024	Muutos
<b>Vakinaiset</b>	4	5	5	0
<b>Määräaikaiset</b>	0	1	0	-1
<b>Yhteensä</b>	4	6	5	-1

Henkilöstömäärä ei muutu tarkastusinsinöörin (nimike päivitetään loppuvuoden 2023 aikana) siirtyessä ICT-palveluihin ja tietopalvelusihteerin siirtyessä rakennusvalvonnasta elinvoimatoimialan hallintoon. Vuoden 2023 talousarvioon merkitty määräaikainen työntekijä työskentelee yleishallinnossa.

## 5.2.5 Rakennetun ympäristön palvelut

**Tilivelvollinen**

Elinvoimajohtaja, johtava rakennustarkastaja, infrapalvelupäällikkö, maankäyttöpäällikkö

**Yleinen kuvaus***Infrapalvelut*

Infrapalveluiden palveluyksikkö vastaa liikenneväylien, puistojen, liikuntapaikkojen, erityisalueiden ja varikkopalveluiden kehittämisestä sekä ylläpidosta. Lisäksi palveluyksikköön sisältyy vesihuolto.

Liikuntapaikkojen investointeihin ja hankintoihin liittyvä päätöksenteko on liikuntatoimen vastuulla ja niiden rakentamisesta ja hoidosta sovitaan ennalta yhteisesti infrapalveluiden kanssa. Liikuntapaikkojen hoidon tasosta, käytöstä ja periaatteista päätetään myös yhdessä liikuntatoimen kanssa.

*Maankäytön palvelut*

Kaavoitus ja maankäytön suunnittelu sekä niihin liittyvä asiakaspalvelu ovat keskeinen ohjauksen ja kehittämisen väline kunnan toiminnassa. Maankäytön palveluyksikkö pitää sisällään myös paikkatiedon. Maapolitiikan toteutus sekä maankäytön suunnittelu, kaavoitus ja tonttipalvelut ohjaavat merkittäväällä tavalla kunnan kehittymistä. Yhdessä ne muodostavat työvälineen, joka edesauttaa kunnan perustehtävien järjestämistä sekä luo edellytyksiä kuntastrategian toteutumiselle ja kunnan elinvoimaisuuden myönteiselle kehittymiselle. Keskeinen tavoite on, että kunnassa on tarjolla laadukkaita asuin- ja yritystoiminnan tontteja monipuolisesti siten, että tonttivaranto turvaa tarjonnan pitkäjänteisesti. Maankäytön palveluiden tehtävänä on lisäksi suunnittelutarvehakemusten ja poikkeamishakemusten valmistelu.

*Rakennusvalvonta*

Viranomaisjaoston ja rakennusneuvontapalveluyksikön tavoitteena on edistää turvallisen, terveellisen ja viihtyisän rakennetun ympäristön muodostamista



16.11.2023

suunnitelmien, tarkastusten, neuvonnan ja ohjauksen sekä rakennustyön ja rakennetun ympäristön valvonnan ja hyvän asiakaspalvelun avulla.

### Toiminnan painopistealueet ja keskeiset muutostekijät

#### *Infrapalvelut*

Kunta huolehtii asemakaava-alueidensa katujen ja kevyenliikenteenväylien kunnossapidosta. Hoidettavaa katuverkkoa on noin 75 km ja kevyenliikenteen väyliä noin 20 km.

Kunnallistekniikan osalta vuoden 2024 aikana on tarkoitus jatkaa hulevesijärjestelmän kehittämistä. Tähän on varauduttu investointisuunnitelmassa.

Kalliolan kunnallistekniikan toteutus ja Juteinikeskuksen koululaisten liikkumista palvelevan kevyenliikenteen yhteyden rakentaminen Hattulantieltä Opinkujan alikulkutunneliin on suunniteltu tehtäväksi vuoden 2024 aikana. Näihin on varauduttu investointisuunnitelmassa.

Parolan pallokentän pinnoittaminen on suunnitteilla vuonna 2024. Pinnoittamiseen on varauduttu investointisuunnitelmassa.

Infrapalvelut ja kiinteistöhoito ovat yhdessä kartoittaneet leikkipuistojen leikkivälineiden uusimistarpeita. Vuonna 2023 aloitettu uusiminen jatkuu vuonna 2024.

Epävarmuustekijän vuoden 2024 talousarvioon muodostaa heikosti ennustettavissa oleva sähkön hinta. VENI Energia Oy on kilpailuttamassa sähköenergian hankintaa Hattulan kunnan toimeksiannosta vuoden 2024 talousarviota laadittaessa.

#### *Maankäytön palvelut*

Maankäytön palvelut -palveluyksikön toimintaan vaikuttaa suuresti maankäytönpäällikön rekrytoinnin onnistuminen loppuvuoden 2023 aikana.

Kunnan pientalotonttien varanto ei pitkällä tähtäimellä vastaa kasvanutta kysyntää. Uusia rakennuspaikkoja pyritään muodostamaan asemakaavoituksella sekä kaavoitus- ja maankäyttösopimuksilla. Olennaista on myös pitkäjänteinen maan hankinta. Myös vuonna 2024 kaavoituksen painopiste on valmisteilla olevien asemakaavojen ja yleiskaavojen saattaminen hyväksyntään ja lainvoimaiseksi. Ajanjaksolle ajoittuvat muun muassa Poransaaren ja Vihtolan asemakaavat, Lepaan suunnan osayleiskaava sekä kaavoitus sopimukseen perustuva ns. Yllityntien alueen asemakaava. Keskustakortteleiden asemakaavojen ajantasaistaminen ajoittuu myös lähivuosille. Kaavoitusohjelman mukaisesti yleiskaavatyö jatkuu keskeisten alueiden ja Lehijärvi-Armijärvi – osayleiskaavojen ajantasaistamisella. Niihin pohjautuvien asemakaavojen laadinta ohjelmoidaan. Ranta-asemakaavoja on vireillä (v. 2023) kaksi: Retulansaaren alueella ja Pukaröjärvellä. Maanomistajat vastaavat ranta-asemakaavojen laadinnasta kustannuksellaan. Kunta huolehtii kaavojen hallinnollisesta prosessista ja käsittelystä siten kuin maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttävät.

16.11.2023

Rakennus- ja paikkatietojen päivittämiseksi käynnistetty RAPA-projekti jatkuu suunnitellulla tavalla käsittäen maastokäynnit kaikilla kunnan alueella sijaitsevilla kiinteistöillä ja tietojärjestelmätietojen kattavan päivittämisen rakennus- ja paikkatietojen osalta.

#### *Rakennusvalvonta*

Vuoden 2024 toiminnassa on tarkoitus varautua uuden rakentamislain aiheuttamiin muutoksiin mm. kouluttamalla henkilöstöä. Rakentamislaki tuo muutostarpeita myös kunnan rakennusjärjestykseen, taksoihin sekä tietotekniikkaan. Vuoden 2024 aikana panostetaan myös keskeneräisten lupien loppuunsaattamiseen ja kiinteistö- ja lupatietojen päivittämiseen. Lisäksi tarkoitus on tiivistää yhteistyötä lähikuntien kanssa yhteisten käytänteiden luomiseksi.

Asiantuntijapalveluiden ostoissa on varattu yhteensä 225 000 euron määrärahat koskien Hämeenlinnan kaupungin toteuttamia ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon palveluita.

#### **Henkilöstö**

##### *Infrapalvelut*

Talousarviossa esitetään määräaikaisen työntekijän työsuhteen vakinaistamista oppisopimuskoulutuksen loputtua.

	TP2022	TA2023	TA2024	Muutos
<b>Vakinaiset</b>	11	13	14	1
<b>Määräaikaiset</b>	3	3	2	-1
<b>Yhteensä</b>	14	16	16	0

##### *Maankäytön palvelut*

	TP2022	TA2023	TA2024	Muutos
<b>Vakinaiset</b>	0	1	2	+1
<b>Määräaikaiset</b>	1	0	2	+2
<b>Yhteensä</b>	1	1	4	+3

Henkilöstömäärän muutos perustuu vakituisen paikkatietoasiantuntijan sekä kahden määräaikaisen projektityöntekijän siirtymiseen rakennusvalvonnasta maankäytön palveluihin.

#### *Rakennusvalvonta*

	TP2022	TA2023	TA2024	Muutos
<b>Vakinaiset</b>	3	4	3	-1
<b>Määräaikaiset</b>	2	3	1	-2
<b>Yhteensä</b>	5	7	4	-3

16.11.2023

Henkilöstömäärän muutos perustuu tietopalvelusihteerin siirtämiseen elinvoimatoimialan hallintoon.

### Keskeiset tunnusluvut

#### Infrapalvelut

	TP2022	TA2023	TS2024
<b>hoidettavat kaavatiet (m)</b>	75 000	76 000	76 000
<b>hoidettavat kevyen liikenteen väylät (m)</b>	21 000	21 000	21 000
<b>leikkipuistot (lkm)</b>	17	17	17
<b>hoidettavat urheilukentät (lkm)</b>	10	19	19
<b>uimarannat (lkm)</b>	5	5	5
<b>venepaikat (lkm)</b>	143	143	143

Hoidettavien urheilukenttien lukumäärä on tarkistettu ja oikaistu luku on 19.

#### Maankäytön palvelut

Maankäyttö	TP 2020	TA 2021	TA 2022	TS 2023	TA 2024
<b>Valmistuneet (lkm)</b>					
asemakaavat		2	1	3	2
ranta-asemakaavat		0	1	1	1
yleiskaavat		0	0	1	1
<b>Uudet rakennuspaikat</b>					
<b>Tonttivaranto (lkm)</b>					
pientalopaikat		80	60	60	80
rivialopaikat		12	11	16	10
elinkeinorakennuspaikat		12	24	20	24
<b>Pohjakartta</b>					
pohjakartan uusinta (ha)		0	0	100	100

Kunnan maa- ja metsäomaisuus	TP2020	TA2021	TA2022	TS2023	TA2024
peltoa (ha)		75	75	75	75
metsää (ha)		435	435	420	420
puun myynti (m <sup>3</sup> )			2 800	1500	
<b>Yksityistiet</b>					
tieavustusten määrä	62 000	57 000	57 000	57 000	57 000

16.11.2023

## Rakennusvalvonta

	TP2020	TA2021	TA2022	TS2023	TS2024
rakennus- ja toimenpideluvat (lkm)	160	180	180	200	200
katselmukset (lkm)	450	750	600	600	600

## 5.2.6 Kiinteistö- ja tukipalvelut

**Tilivelvollinen**

Kiinteistöpäällikkö, ateriapalveluesimies, siivoustyönjohtaja

**Yleinen kuvaus**

Kiinteistö- ja tukipalveluiden toimialue vastaa kunnan kiinteistö-, siivous- ja ateriapalveluista. Kiinteistöpalvelut vastaavat kunnan kiinteistöjen ylläpidosta, rakennuttamisesta ja rakentamisesta, peruskorjauksesta sekä teknisestä kunnossapidosta. Tukipalveluiden tavoitteena on toimia kustannustehokkaasti ja asiakaslähtöisesti ammattitaitoisen ja monipuolisen henkilöstön voimavarat yhdistäen. Siivouspalvelut vastaavat kunnan toimitilojen puhtaudesta ja viihtyvyydestä. Ateriapalvelut vastaavat kunnan koulujen ja päiväkotien aterioiden tuottamisesta sekä henkilöstön ateriapalveluista. Ateriapalveluiden valmistuskeittinä toimii Parolan koululla sijaitseva keskuskeittiö.

**Toiminnan painopistealueet ja keskeiset muutostekijät***Kiinteistöpalvelut*

Parolan kampus vaihe 2:sen rakentaminen on tarkoitus aloittaa vuoden 2024 aikana.

Parolan terveysaseman ympäristössä olevien vanhojen, käytöstä poistettujen rakennusten purkamiseen on varauduttu käyttötaloudessa 200 000 euron määrällä vuonna 2024.

Kiinteistöjen osalta jatketaan kunnan omien kiinteistöjen rakennus- ja teknisten piirustusten digitalisoimista. Näitä hyödynnetään kuntokartoituksissa, kiinteistöohjelman laadinnassa ja mahdollisten myöhempien korjaus- ja saneeraus-suunnitelmien laadinnassa.

Infrapalvelut ja kiinteistöhoito ovat yhdessä kartoittaneet leikkipuistojen leikkivälineiden uusimistarpeita. Vuonna 2023 aloitettu uusiminen jatkuu vuonna 2024.

16.11.2023

Epävarmuustekijän vuoden 2024 talousarvioon muodostaa heikosti ennustettavissa oleva sähkön hinta. VENI Energia Oy on kilpailuttamassa sähköenergian hankintaa Hattulan kunnan toimeksiannosta talousarviota laadittaessa.

#### Siivouspalvelut

Siivouspalveluissa painopistealueet vuonna 2024 ovat työn organisoinnissa, työkyvyn ylläpidossa, kiinteistöjen kunnossapidossa oikeilla puhdistusmenetelmillä, asiakaspalvelu ja työn kehittämisessä, esimerkiksi kierrätykseen panostaa. Keskeinen muutostekijä yksikössä on etupäässä sairauspoissaoloista johutuva jatkuva työalueiden uudelleenorganisointi. Tähän pyritään vaikuttamaan keskittymällä työkykykeskusteluihin ja niistä seuranneisiin toimenpiteisiin, joilla pyritään vähentämään sairauspoissaoloja. Tässä avainroolissa on toimiva yhteistyö ja yhteinen näkemys työterveyshuollon kanssa.

#### Ateriapalvelut

Ateriapalveluiden valmistuskeittönä toimii Parolan koululla sijaitseva keskuskeittiö. Toiminnan painopiste vuonna 2024 keskittyy ensisijaisesti perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen ruokapalveluiden tuottamiseen hoivapalveluiden ruokapalveluiden siirryttyä 1.9.2023 alkaen hyvinvointialueen hoidettavaksi. Toiminnan keskittäminen perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen asiakkaille antaa mahdollisuuden uusien ruokalistojen suunnittelun kohdennetusti näille asiakasryhmille ravitsemus- ja ruokasuositusten mukaisesti määrärahojen puitteissa.

Aterioiden myynti HVA:lle loppunut. Vaikuttaa pienentävästi tuottoihin ja kuluihin. Vaikutus näkyy erityisesti myyntituotot sekä aineet, tarvikkeet ja tavarat tiliryhmissä.

## Henkilöstö

#### Kiinteistöpalvelut

	TP2022	TA2023	TA2024	Muutos
Vakinaiset	7	7	7	0
Määräaikaiset	0	0	1	+1
<b>Yhteensä</b>	<b>7</b>	<b>7</b>	<b>8</b>	<b>+1</b>

#### Siivous- ja ateriapalvelut

	TP2022	TA2023	TA2024	Muutos
Vakinaiset	47	40	39	-1
Määräaikaiset	1	1	1	0
<b>Yhteensä</b>	<b>48</b>	<b>41</b>	<b>40</b>	<b>-1</b>

Siivouspalveluissa henkilöstömäärä vähenee yhdellä henkilöllä eläköitymisten myötä, ateriapalveluissa ei henkilöstömäärämuutoksia kuluvaan vuoteen 2023 verrattuna.

16.11.2023

**Keskeiset tunnusluvut***Kiinteistöpalvelut*

	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TS 2023	TA 2024
<b>Kunnossapidettävät ja hoidettavat kiinteistöt (m<sup>2</sup>)</b>	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000

*Siivous- ja ateriapalvelut*

	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TS 2023	TA 2024
<b>siivottava ala (m<sup>2</sup>)</b>	28 000	33 000	34 500	29 500	29 500
<b>valmistettavat ateriat (lkm)</b>	600 000	500 000	500 000	500 000	475000

## 5.2.7 ICT-palvelut

**Tilivelvollinen**

Tiedonhallintasuunnittelija

**Yleinen kuvaus**

Palvelualue vastaa kunnan ICT-palveluista ja tiedonhallinnasta sekä niiden koordinoinnista yhdessä ulkoisten palveluntarjoajien kanssa. Kunta toimii sopimukseen ja vastuunjakoisiin perustuvassa yhteistyössä mm. Kuntien Tiera Oy:n kanssa sekä hallinnoi suoraan osaa ohjelmistoista sekä verkoista verkko- ja ohjelmistotoimittajien kanssa. Palvelualue vastaa kunnan ICT-toiminnan kokonaiskehittämisestä.

**Toiminnan painopistealueet ja keskeiset muutostekijät**

Vuoden 2024 painopisteenä on uuden palvelualueen organisointi ja vastuiden selkeyttäminen niin sisäisesti kuin ulkoistettujen toimijoiden kanssa. Tavoitteena on kokonaiskuvan luominen tarpeellisen palvelutason saavuttamiseksi.

Vuoden aikana arvioidaan ulkoistuksella tuotetut palvelut ja mahdolliset vaihtoehdot, jolla voidaan saavuttaa kunnan tarvitsema palvelutaso. Keväällä tehdään uusi ICT-palvelukysely ja käyttäjiltä saadun palautteen pohjalta käydään kehityskohteista keskustelu nykyisen palveluntarjoajan kanssa.

Seudullisen tietoliikennekilpailutuksen lopputuloksen täytäntöönpano tapahtuu vuoden 2024 aikana. Kilpailutus on tuomassa kunnalle jonkin verran kustannussäästöä.

Työasemien päivittäminen Windows 11 -versioon tapahtuu palveluntarjoajan välityksellä ja käyttöönottoa edeltää kattava sovellusten testaus.

Henkilökunnan vaihtuvuuden, kohdentamattomien vastuiden ja puutteellisten resurssien vuoksi kunta on jäänyt jälkeen tiedonhallintalain vaatimusten täyttämässä. Vuoden aikana aloitetaan kuvaamaan kunnan kokonaisarkkitehtuuria tiedonhallintalain vaatimalla tasolla. Tietojen ajan tasalla pitämiseksi tulisi

16.11.2023

luoda pysyviä käytäntöjä ja jakaa vastuuta toimialoille, joilla on tieto muutok-  
sista tietovarannoissaan.

Tietoturvaan liittyviä käytäntöjä ja ohjeistuksia päivitetään.

Selvitetään sähköisen arkistoinnin vaihtoehtoja ja selvitetään edellytyksiä sähköisessä muodossa olevan aineiston arkistoinnille.

### Henkilöstö

	TS2023	TA2024	Muutos
<b>Vakinaiset</b>	3	4	+2
<b>Määräaikaiset</b>	1	0	-1
<b>Yhteensä</b>	4	4	0

Elinvoimatoimialan hallinnossa ollut tarkastusinsinööri siirtyy ICT-palvelualueelle. Hän on tehnyt teknisen toimialan järjestelmäkuvauksia ja on keskeisessä roolissa rakennusvalvonnan järjestelmäkehityksessä sekä valtiovarainministeriön Tieto lisää toimivuutta -digihankkeessa, johon on hankerahoitus.

Useampana vuotena on käytetty määräaikaista ICT-projektityöntekijää nostamaan riittämättömäksi laskenutta palvelutasoa. Vakinaistamalla työntekijä saadaan kehitettyä palvelualueen resursointia ja vastattua kasvaneisiin vastuisiin.

### Keskeiset tunnusluvut

	TA2023	TA2024	Muutos
Työasemia (lkm)	373	303	-70
Puhelinliittymiä (sis. laiteliittymät) (lkm)	310	310	-
Koulujen Chromebookit (lkm)	1086	1086	-
Tabletit (lkm)	81	81	-
Monitoimilaitteet ja tulostimet (lkm)	40	40	-
Tietoliikennekytkimet ja tukiasemat (lkm)	245	245	-

Työasemista poistuvat lukion oppilaiden koneet, jotka olivat viimeiset kunnan hankkimat, ennen kuin vastuu koulutuksesta siirtyi Koulutus kuntayhtymä Tavastialle.

16.11.2023

---

## 5.2.8 Kirjasto- ja kulttuuripalvelut

### Tilivelvollinen

Kulttuuripalvelupäällikkö

### Yleinen kuvaus

Kulttuuripalveluihin kuuluvat kunnan kulttuuritoimi ja kirjastopalvelut. Kirjastopalvelut pyritään tarjoamaan kaikille kuntalaisille laadukkaina ja tavoitettavina asuinpaikasta, iästä tai muista seikoista riippumatta. Hattula on osa Vanamo-kirjastoja, johon kuuluu lisäksi Hämeenlinna ja Janakkala. Kirjastopalveluihin kuuluu pääkirjaston lisäksi kirjastoauto, joka varmistaa mm. sivukoulujen (Pekola, Lepaa, Nihattula) kirjastopalveluiden toteutumisen.

Kunnan kulttuuritoimi järjestää kunnan viralliset juhlallisuudet sekä muuta kulttuuritarjontaa kaikille kuntalaisille. Kulttuuritoimi pyrkii tekemään laajasti yhteistyötä paikallisten yhdistysten ja muiden toimijoiden kanssa.

### Toiminnan painopistealueet ja keskeiset muutostekijät

Nykyisen kirjastojärjestelmän ylläpito loppuu ja neuvottelut uudesta järjestelmästä ovat käynnissä. Uuden järjestelmän toivottu käyttöönotto on vuoden 2024 aikana. Hattulan osuus koko Vanamo-kirjastojen kustannuksista määräytyy asukasluvun mukaan, käyttöönoton kustannusvaikutus on 5 000 eur. Tämän jälkeen käyttökustannukset ovat samaa luokkaa kuin vanhassa järjestelmässä.

E-aineistot ovat siirtymässä suunnitelmien mukaan uuteen valtakunnalliseen e-kirjastoon vuoden 2024 alussa. Kustannusvaikutus 0,70 eur / asukas eli n. 7 000 eur. Tästä ei juurikaan tule kustannusmuutoksia aikaisempaan e-aineistohankintaan verrattuna. Mikäli kunta päättää jättäytyä uuden valtakunnallisen e-kirjaston ulkopuolelle, se tarkoittaa sitä, että kaikki hattulalaiset jäävät ilman kirjaston tarjoamia e-aineistopalveluja.

Kulttuuritarjonta pyritään pitämään vähintään samalla tasolla kuin vuonna 2023. Kaiku-kortin käyttöönotto viimeistään vuoden 2024 aikana. Tämän kustannusvaikutukset hyvin pienet.

### Henkilöstö

Ei muutoksia henkilöstömäärään. Vakinaisten työntekijöiden määrä 6,5 + yksi määräaikainen.

### Keskeiset tunnusluvut (2022)

Kirjaston kokonaislainaus: 114 348 lainaa  
Kirjastokäyntejä yhteensä: 56 663 käyntiä  
Asiakkaiden lukumäärä: 5362 asiakasta



16.11.2023

---

## 5.2.9 Työllisyyspalvelut

### Tilivelvollinen

Työllisyyspalvelut palveluesimies

### Yleinen kuvaus

Hattulan kunnan työllisyyspalveluiden tehtävänä on tarjota kuntalaisille työllistymistä edistäviä palveluita, kehittää työllistymisprosesseja yhteistyössä paikallisten ja seudullisten toimijoiden kanssa sekä auttaa alueen yrityksiä ja työnantajia työllistämiseen liittyvissä asioissa. Työllisyydenhoito kohdistuu erityisesti pitkään työnhakijoina / työttömänä olleisiin työkäisiin kuntalaisiin. Tavoitteenamme on edistää hattulaisten työnhakijoiden työllistymistä, kouluttautumista ja kuntoutumista sekä tarjota osaavaa työvoimaa alueen yrityksille.

Työllisyyspalvelut vastaavat kunnan palkkatuki- ja velvoitetyöllistämistä ja myöntävät työllisyysseteleitä ja kuntalaisia pitkään työttömänä olleiden kuntalaisten palkkaamiseen. Työllisyyspalveluihin kuuluu myös nuorten työpajatoiminta, jonka toiminta on suunnattu 17–29-vuotiaille hattulalaisille nuorille. Toimintaan sisältyy muun muassa koulutukseen ja työelämään aktivointia, nuorten elämänhallinnan vahvistamista ja sosiaalisten taitojen tukemista.

Hattulan kunta on mukana Hämeenlinnan seudun työllisyyden kuntakoelussa yhdessä Hämeenlinnan ja Janakkalan kanssa ajalla 01.03.2021-31.12.2024. Kaitalle kuntakoelun piiriin kuuluville työnhakijoille on nimetty henkilökohtainen OMA-valmentaja ja palvelu toteutetaan lähipalveluna. Työllisyyspalveluissa tehdään myös starttiraha- ja palkkatukipäätökset kuntakoelun kuuluvien työnhakijoiden osalta.

### Toiminnan painopistealueet ja keskeiset muutostekijät

TE-palvelut ovat siirtymässä kuntien vastuulle 1.1.2025 alkaen ja valmistelut tulevaan muutokseen ovat työllisyyspalveluissa merkittävä muutostekijä. Siirron yhteydessä kunnille luodaan uudenlainen kannustinmalli työllisyyden edistämiseen. Tällä hetkellä kunta maksaa yli 300 päivää työmarkkinatukea saaneen työnhakijan etuudesta 50 % ja yli 1000 päivää saaneen työnhakijan etuudesta 70 %. Uudessa kannustinmallissa malliin kuuluvat etuuslajit harmonisoidaan, maksuvastuuta aikaistetaan, maksuvastuuta porrastetaan tiiviimmäksi sekä jatkossa työnhakijan aktivointi palveluihin tai palkkatuettuun työhön ei poista maksuvastuuta. Toiminnan painopisteenä tulee olemaan pitkittyvän työttömyyden ehkäisy ja etenkin työkyvyn vahvistamiseen ja tukemiseen liittyvien palveluiden kehittäminen yhteistyössä paikallisten ja seudullisten toimijoiden kanssa. Kohderyhmänä erityisesti yli 300 pv työmarkkinatukea saaneet työnhakijat.

Työmarkkinatuen kuntaosuuteen on varattu 350 000 euron määräraha vuodelle 2024 (ei muutosta vuoteen 2023).

Työllisyyspalveluiden tuleva henkilöstömäärä tulee tarkentumaan vuoden 2024 aikana ja todennäköisesti nykyiset toimitilat tulevat jäämään liian pieniksi. Mahdolliset uudet toimitilat tai nykyisten toimitilojen laajentaminen on merkittävin lisäkustannuksia synnyttävä tekijä. Tilojen tulee olla valmiina 1.1.2025.

16.11.2023

Nuorten työpajatoiminta irtautui muusta työpajatoiminnasta ja etenkin kuntouttavasta työtoiminnasta hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa. Toiminnan uudelleen organisoinnissa vuoden 2023 alusta on ollut suuria haasteita tilojen ja henkilöstöresurssin puutteiden vuoksi. Nuorten työpajan uudelleen organisointi ja toiminnan käynnistäminen täysitehoisesti saadaan alkuun vasta 2023 loppuvuodesta ja painopisteenä vuodelle 2024 tulee olemaan toiminnan uudelleen organisointi ja kehittäminen, tavoitteena asiakasmäärän kasvu.

#### Talousarvion määrärahat

Henkilöstökulujen kasvua selittää osin vuonna 2023 tehty rekrytointi, jossa palkattiin työllisyyspalveluihin yksi työntekijä korvaamaan hyvinvointialueelle siirtynyttä henkilöstöä.

Henkilöstö	TA2022	TA2023	TA2024	Muutos
Vakinaiset	3	3	3	0
Määräaikaiset	4	2	2	0
<b>Yhteensä</b>	<b>7</b>	<b>5</b>	<b>5</b>	<b>0</b>

#### Keskeiset tunnusluvut

Työmarkkinatuen kuntaosuus (talousarviossa 350 000 euroa)

Nuorten määrä työpajatoiminnassa

16.11.2023

### 5.3 Sivistys- ja hyvinvointitoimiala

#### Yleinen kuvaus

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan alaisuudessa on sivistys- ja hyvinvointitoimialan hallinto, varhaiskasvatus- ja perusopetuspalvelut sekä liikunta- ja nuorisopalvelut ja kuntayhteistyö.

Tiiviillä ja hyvällä yhteistyöllä aikaansaadaan ennaltaehkäisevää, varhaista puutumista tukevaa, oikea-aikaista ja suunnitelmallista palvelua asiakkaan hyväksi. Lisäksi voimavaroja yhdistämällä saavutetaan myös kustannustehokkuutta.

#### Toiminnan painopistealueet ja keskeiset muutostekijät

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta johtaa ja kehittää alastaan toimialaa ja vastaa palvelujen tuloksellisesta järjestämisestä. Lautakunta seuraa ja arvioi palvelujen vaikuttavuutta ja varaa asukkaille ja käyttäjille mahdollisuuden osallistua palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen.

#### 5.3.1 Määrärahat

SIVISTYS- JA HYVINVOINTITOIMIALA	TP 2022	TA 2023	TA2024	Muutos
<b>TOIMINTATUOTOT</b>	<b>1 632 092</b>	<b>1 170 600</b>	<b>1 112 600</b>	<b>Muutos</b>
Myyntituotot	524 511	346 500	345 000	-0,4 %
Maksutuotot	637 596	452 500	508 500	12,4 %
Tuet ja avustukset	455 917	342 900	245 100	-28,5 %
Muut toimintatuotot	14 069	28 700	14 000	-51,2 %
<b>TOIMINTAKULUT</b>	<b>-14 927 407</b>	<b>-14 896 256</b>	<b>-15 576 511</b>	<b>4,6 %</b>
Henkilöstökulut	-11 460 432	-11 493 136	-11 637 511	1,3 %
Palvelujen ostot	-2 310 255	-2 286 650	-2 723 550	19,1 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-282 583	-262 050	-285 700	9,0 %
Avustukset	-682 119	-660 000	-677 000	2,6 %
Muut toimintakulut	-192 018	-194 420	-252 750	30,0 %
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-13 295 315</b>	<b>-13 725 656</b>	<b>-14 463 911</b>	<b>5,4 %</b>

#### Ulkoisen toimintakate palvelualueittain

Toimintakate (ulkoinen)	TP 2022	TA2023	TA2024	Muutos
<b>SIVISTYS- JA HYVINVOINTITOIMIALA</b>	<b>-13 295 315</b>	<b>-13 725 656</b>	<b>-14 463 911</b>	<b>5,4 %</b>
Sivistys- ja hyvinvointitoimialan hallinto*	-710 428	-476 164	-712 519	49,6 %
Esi- ja perusopetus	-7 495 292	-7 343 541	-8 133 425	10,8 %
Varhaiskasvatus	-4 335 855	-4 805 496	-4 856 810	1,1 %
Liikunta, nuoriso ja kuntalaisyhteistyö	-519 635	-692 290	-761 156	9,9 %

\*vuonna 2023 osa määrärahoista budjetoituna päättyneelle kustannuspaikalle, mikä selittää toimintakatteen kasvun vuonna 2024

16.11.2023

### 5.3.2 Henkilöstö

Sivistys- ja hyvinvointitoimialan vakituinen henkilöstö 2023 ja 2024

Ammattinimike	2023	2024
Avustaja päivähoitossa	4	4
Englannin kielen lehtori	3	3
Erityisavustaja	1	1
Erityisluokanopettaja	6	4
Erityisluokanopettaja / mukautettu	1	1
Erityisluokanopettaja/erityisopettaja	5	5
Erityisopettaja, laaja-alainen	4	5
Hyvinvointipäällikkö	1	1
Historian ja yhteiskuntaopin lehtori	1	1
Hyvinvointikoordinaattori	1	1
Sivistys- ja hyvinvointijohtaja	1	1
Kouluisäntä/vahtimestari	1	2
Koulunkäyntiavustaja-iltapäivätoim	1	0
Kouluohjaaja	18	6
Liikunnan lehtori	2	2
Liikuntapäällikkö	1	1
Luokanopettaja	31	31
Matemaattisten aineiden lehtori	3	3
Nuoriso-ohjaaja	1	1
Nuorisotyöntekijä	3	3
Opinto-ohjaaja	1	1
Palvelusuunnittelija	1	1
Perhepäivähoitaja	1	1
Peruskoulun ja lukion yhteinen lehtori	1	1
Peruskoulun lehtori	5	5
Perusopetuksen erityisluokanopettaja	1	1
Psykiatrinen sairaanhoitaja	1	1
Rehtori	3	3
Resurssiopetuksen tuntiopettaja	1	1
Ruotsin ja englannin kielen lehtori	1	1
Tekstiilityön lehtori	1	1
Toimistosihteer	4	4
Tuntiopettaja (päätoiminen)	6	6
Tuntiopettaja (sivutoiminen)	1	1
Uskonnon lehtori	1	1
Varhaiskasvatuksen erityisopettaja	2	2
Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja	37	37
Varhaiskasvatuksen opettaja	27	27

16.11.2023

Varhaiskasvatuksen palveluesimies	2	2
Varhaiskasvatuksen vastaava palveluesimies	1	1
Yläasteen ja lukion yhteinen lehtori	6	6
Äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori	2	2
<b>Sivistys- ja hyvinvointitoimiala yhteensä</b>	<b>195</b>	<b>182</b>

### 5.3.3 Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

Strateginen päämäärä	Toiminnallinen tavoite 2024	Mittari	Mittarin käyttö (tähdet)	Vastuu
Hyvinvoiva kuntalainen	Liikuntaneuvontapalveluiden vakiinnuttaminen. Selvitetään tarve liikuntaneuvonnan palvelun jatkamiselle myös lasten, nuorten ja perheiden osalta.	Move-mittaukset ja koulu-terveyskyselyn tulokset kansallisella tasolla.	★☆☆ Alle kansallisen tason ★★★ Kansallisella tasolla ★★★ Kansallista tasoa parempi	Sivistys- ja hyvinvointijohtaja, palvelualuepäälliköt, rehtorit ja koulunjohtajat
	Liikuntaneuvontapalveluiden vakiinnuttaminen. Selvitetään tarve liikuntaneuvonnan palvelun jatkamiselle myös lasten, nuorten ja perheiden osalta.	Liikuntaneuvontapalvelun asiakkuuksien määrä	★☆☆ alle 40 ★★★ 40-60 asiakasta ★★★ yli 60 asiakasta	
Kestävä kehitys	Hattulan kunnan hyvinvointisuunnitelman mukaisesti varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa järjestetään kouluruokailu valtakunnallisten ohjeiden ja suositusten mukaisesti, ohjataan erityisesti kouluikäisiä oppilaita osallistumaan kouluruokailuun ja kasvatetaan terveellisiin elämäntapoihin. Tarkoitus on vaikuttaa myös yläkouluikäisten ylipaino-ongelmaan.	Varhaiskasvatukseen laadittu ruokakasvatuksen periaatteet	★☆☆ Ei ole aloitettu ★★★ Laadittu osaan ryhmiä ★★★ On valmis.	Sivistys- ja hyvinvointijohtaja, palvelualuepäälliköt, rehtorit ja koulunjohtajat, ateriapalvelupäällikkö
	Kestävän kehityksen mukaiset valinnat ja myönteinen suhtautuminen tulevaisuuteen.	Kasvattajat ja opettajat tekevät työssään kestävän kehityksen mukaisia ratkaisuja ja omalla esimerkillään luovat lapsille ja nuorille myönteistä tulevaisuudenkuvaa.	Kouluterveyskyselyn tulokset kouluruokailun osalta	★☆☆ Alle kansallisen tason ★★★ Kansallisella tasolla ★★★ Kansallista tasoa parempi

16.11.2023

Strateginen päämäärä	Toiminnallinen tavoite 2024	Mittari	Mittarin käyttö (tähdet)	Vastuu
	Kaikissa sivistyksen ja hyvinvoinnin palveluissa kaikilla toiminnan tasoilla kiinnitetään huomiota vastuullisten ratkaisujen ja päätösten tekemiseen.	Hankinnat, rakentaminen, asiakas- ja kuntalaiskyselyt, osallisuus ja vaikuttaminen	<p>★☆☆ Toteutunut vähän</p> <p>★★☆ Toteutunut jatkuvasti</p> <p>★★★ Toteutuu aina</p>	Sivistys- ja hyvinvointijohtaja, palvelualuepäälliköt, opetus- ja kasvatushenkilöstö, rehtorit ja koulunjohtajat
Turvallinen ympäristö	Palveluverkkoon ja rakentamiseen liittyvien tarpeiden esillä pitäminen	Tilojen ja oppimisympäristöjen tarkoituksenmukaisuus ja terveellisyys, liikuntapaikkojen sekä varhaiskasvatyksiköiden ja koulujen piha-alueiden tarkoituksenmukaisuus ja turvallisuus	<p>★☆☆ Tarkastuksissa esille tulleet kehittämistarpeet korjattu alle 50 %</p> <p>★★☆ Tarkastuksissa esille tulleet kehittämistarpeet korjattu yli 50 %</p> <p>★★★ Tarkastuksissa esille tulleet kehittämistarpeet korjattu kaikki</p>	Sivistys- ja hyvinvointijohtaja, palvelualuepäälliköt, infra-palvelupäälliköt
Myönteinen yrittämiselle	Yrittäjyyskasvatus ja yritteliäs asenne	Yrittäjyyskasvatus sisältyy oppisisältöihin, työskentelytaidot ja yritteliäs asenne ovat läpileikkaava teema kaikessa opetuksessa.	<p>★☆☆ Toteutunut vähän</p> <p>★★☆ Toteutunut jatkuvasti</p> <p>★★★ Toteutuu aina</p>	Koulujen rehtorit ja koulunjohtajat, varhaiskasvatuksen esihenkilöt
	Yksityisten perhepäivähoitajien toiminnan tukeminen ja laadukas yhteistyö	Varhaiseryisopettajan palveluiden käyttö, esihenkilöiden säännölliset tapaamiset hoitajien kanssa	<p>★☆☆ Toteutunut vähän</p> <p>★★☆ Toteutunut jatkuvasti</p> <p>★★★ Toteutuu aina</p>	Varhaiskasvatuksen esihenkilöt
Mahdollistava ilmapiiri	Koulunuorisotyön kehittämisen hanketavoitteiden mukaisesti. Hankkeen ydintavoite on yläkouluikäisten nuorten koulu kiinnittymisen ja -hyvinvoinnin varmistaminen.	Hanketavoitteet toteutuneet suunnitellusti, koulun henkilökunta tunnistaa koulun arjessa koulunuorisotyön vaikuttavuuden, hankevuoden aikana on määritelty tarve ja tavat toiminnan vakiinnuttamiselle	<p>★☆☆ Toteutuneet vähän</p> <p>★★☆ Toteutuneet osittain</p> <p>★★★ Toteutuneet kokonaan</p>	Sivistys- ja hyvinvointijohtaja, palvelualuepäälliköt
		Koulunuorisotyön vaikuttavuuskysely	<p>★☆☆ Ei toteutunut</p> <p>★★★ Toteutettu</p>	
Myönteinen yhteistyölle	Monialainen yhteistyö lasten ja perheiden asioihin liittyen, vanhemmuuden tukeminen	Varhaiskasvatuksen hankkeiden tavoitteet toteutuneet suunnitellusti, yhteisöllisten oppilashuoltoryhmien itsearviointi	<p>★☆☆ Toteutuneet vähän</p> <p>★★☆ Toteutuneet osittain</p> <p>★★★ Toteutuneet kokonaan</p>	Sivistys- ja hyvinvointijohtaja, palvelualuepäälliköt, varhaiskasvatuksen esihenkilöt, rehtorit ja koulunjohtajat

16.11.2023

Strateginen päämäärä	Toiminnallinen tavoite 2024	Mittari	Mittarin käyttö (tähdet)	Vastuu
	Yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden ja hyvinvointialueen kanssa	Toteutuneet kerhot, tapahtumat ja tapaamiset	★☆☆ Toteutunut alle 30 % ★★☆☆ Toteutunut 30-90 % ★★★ Toteutunut yli 90 %	Sivistys- ja hyvinvointijohtaja, palvelualuepäällikkö
		Yhteistoiminnan laatu itsearviointina	★☆☆ Heikko ★★☆☆ Hyvä ★★★ Kiitettävä	Sivistys- ja hyvinvointijohtaja, palvelualuepäällikkö

#### 5.3.4 Sivistys- ja hyvinvointitoimialan hallinto

##### Tilivelvollinen

Sivistys- ja hyvinvointijohtaja

##### Yleinen kuvaus

Sivistys- ja hyvinvointitoimialan johtamiseen on koottu koko toimialan yhteisiä kustannuksia, kuten sivistys- ja hyvinvointitoimialan hallinnon sekä sivistys- ja hyvinvointilautakunnan toimintamenoja. Lisäksi hallinnon alla on muut opetuspalvelut kuten Sibeliuksen opiston, Vanajaveden opiston sekä Parolan lukion kustannukset.

##### Toiminnan painopistealueet ja keskeiset muutostekijät

Koulukuljetusten suunnittelu siirtyi 1.8.2023 kunnan omaksi toiminnaksi. Esi- ja perusopetuksen koulukuljetuksiin liittyvät tehtävät on siirretty sivistystoimen palvelusuunnittelijan tehtäviin.

Lukion alijäämän kattamiseen on varattu 280 000 euroa. Suunnitelmavuonna 2026 summa nousee uuden lukiorakennuksen myötä 545 000 euroon. Sibeliuksen opiston ja Vanajaveden opiston määrärahat on budjetoitu vuoden 2023 tasolle.

##### Henkilöstö

Sivistys- ja hyvinvointitoimialan hallinnon henkilöstö pysyy samana, vakinaisia kuusi.

#### 5.3.5 Varhaiskasvatus

##### Tilivelvollinen

Varhaiskasvatuksen palvelualuepäällikkö

##### Yleinen kuvaus

Hattulan kunnan varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, missä painottuu laadukas pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea hattulalaisten

16.11.2023

lasten hyvinvointia, kasvua ja kehitystä yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa toimitaan turvallisessa ja lapsen kehitystasoa vastaavassa oppimisympäristössä.

### **Toiminnan painopistealueet ja keskeiset muutostekijät**

Varhaiskasvatuksen, kaksivuotisen esiopetuksen ja esiopetuksen painopistealueet:

1. Aistilyherkkyyksien huomioiminen arjessa
2. Kestävän kehityksen periaatteiden mukaan toimiminen (ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen)
3. Ruokailukasvatus

Opetushallitus on päivittänyt valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 1.8.2022 voimaan tulevan varhaiskasvatuslain mukaiseksi. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden muutoksessa korostuu lapsen oikeus kolmitasoiseen tukeen ja sen toteuttamiseen. Varhaiskasvatuksessa panostetaan toimikaudella 2023-2024 aistilyherkkyyksien huomioimiseen lasten arjessa. Tähän pystymme vaikuttamaan erityisesti kiinnittämällä huomiota oppimisympäristöjen toimivuuteen sekä aistilyherkkyyksiin liittyvän tiedon lisäämiseen. Kestävän kehityksen painopisteessä korostuu lasten osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien vahvistaminen sekä erilaisten arvojen ja yhdenvertaisuuden periaatteiden yhdenmukaistaminen. Ruokailukasvatukseen luodaan yhdessä henkilöstön kanssa periaatteet, joiden avulla lapsille tarjotaan positiivisia ruokailukokemuksia sekä pohja terveellisille ja monipuolisille ruokailutottumuksille.

Määrärahojen osalta on seuraavat muutokset huomioitu vuoden 2024 määrärahoissa:

- henkilöstökuluissa ei uusia virkoja/toimia, avoimet täytetään määräaikaisina
- koneiden ja laitteiden leasing-vuokriin lisätty 12000 (uusitaan päiväkotien laitteita)
- Tuulimylly lakkautettu

### **Henkilöstö**

Varhaiskasvatukseen ei tule uusia vakansseja. Avoimista vakansseista pyritään täyttämään toistaiseksi voimassa olevana varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä varhaiskasvatuksen opettaja. Muut avoimet vakanssit täytetään määräaikaisena, koska vuoden 2030 tuleva lakimuutos tuo muutoksia henkilöstön ryhmarakenteessa (aiheuttaa lähivuosina tarvetta vakanssien nimikemuutoksille) sekä lasten määrä tulee laskemaan lähivuosina.



16.11.2023

### Tunnuslukuja

	2022	2023	2024
Päiväkotien lasten määrä ka.	418	418	398
Toimintakulut (ulk)	3 556 849	4 314 531	4 453 653
€/lapsi	8 509	10 322	11 190
Perhepäivähoidon lasten määrä ka.	4	4	4
Toimintakulut (ulk)	82 154	42 066	40 522
€/lapsi	20 529	10 517	10 130
Kuljetusoppilaat ka.	7	9	8
Erityisen tuen lapset	15	15	12
Tehostetun tuen lapset	32	32	29
S2	16	17	16

### 5.3.6 Esi- ja perusopetus

#### Tilivelvollinen

Perusopetuksen palvelualuepäällikkö

#### Yleinen kuvaus

Hattulan kunnan perusopetuksessa halutaan taata perusopetuksen laatu varmistamalla turvalliset ja toimivat oppimisympäristöt, huolehtimalla henkilöstön kelpoisuudesta ja antamalla oppilaille hyvää perusopetusta sopivan kokoisissa opetusryhmissä oppilaiden erilaiset tarpeet huomioiden. Perusopetuksen tavoitteena on tukea hattulalaisten lasten ja nuorten hyvinvointia, kasvua, kehitystä ja oppimista.

Iltapäivätoiminnan tavoitteena on antaa lapselle tuttu ja turvallinen paikka viettää koulutyön jälkeistä aikaa sekä osallistua aikuisen ohjauksessa monipuoliseen ja virkistävään toimintaan. Toiminnan tarkoituksena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä, luoda perustaa hyvälle vapaa-ajan viettotavoille ja auttaa perheitä kasvatustehtävän toteutuksessa. Vuonna 2024 iltapäivätoiminta järjestetään Koulutuskuntayhtymä Tavastian toimesta.

#### Toiminnan painopistealueet ja keskeiset muutostekijät

Perusopetuksen painopistealueet:

1. Oppilaiden hyvä elämänhallinta ja hyvinvointi, joka näkyy hyvinä tuloksina kouluterveyskyselyssä
2. Laadukas opetus ja oppilaiden opiskelutaitojen tukeminen, joka näkyy hyvinä tuloksina kansallisissa kokeissa
3. Toimiva arki lukuvuoden 2022-2023 alussa käyttöön otetuissa opetustilaratkaisuissa

16.11.2023

Kansalliset arviointikriteerit ja ohjeet ovat päivittyneet. Perusopetuksessa toimitaan niiden mukaisesti lukuvuoden 2022-2023 alusta lukien.

Perusopetuksessa on erilaisia kehittämishankkeita, kuten seudullinen Oikeus oppia –hanke sekä Erasmus+ -hanke. Lisäksi Aluehallintoviraston myöntämä erityisavustus kunnille harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen.

Perusopetuksen yksikkökohtaisissa työsuunnitelmissa kuvataan tarkemmin eri koulujen tavoitteet ja kehittämiskohteet.

Perusopetusikäisissä oppilaissa on näkyvässä kasvava tuen tarve. Tätä tarvetta vastaamaan kehitetään oppilaan tuen antamisen tapoja ja moniammatillista yhteistyötä. Korona-tuki kohdentuu oppilaiden tuen lisäämiseen.

Talouden osalta vuoden 2024 määrärahoihin vaikuttaa mm. seuraavat muutostekijät:

- hankeavustukset n. 50 % vähemmän
- henkilöstökuluihin:
  - vakituinen vahtimestarin toimi 1.1.2024, 42 000,
  - 2 määr. opettajaa Parolan pienryhmään 90 000
  - erityisopettaja Juteiniin 53 000
  - määräaikainen luokanopettaja valmistava opetus (Nihattulaan) kevät 2024, 20 000
- henkilöstökuluista vähennetty alakoulujen kouluohjaajien kulut, kustannukset aamu- ja iltapäivätoiminnan palvelujen ostoihin (550 000)
- perusopetuksen hallinnon palvelujen ostoihin lisätty 76 000 (asiantuntijapalvelut/koulukuljetus Intoit Oy, viittomakielen kust, ict-palvelut)
- materiaalihankintoihin lisätty 22 000
- koneiden ja laitteiden leasing-vuokriin lisätty 50 000 (laitteita uusitaan vuosittain, määrä riippuu vuokra-ajan päättymisestä)
- perusopetuksen hallintoon Lasten ja nuorten kulttuurikeskus Arx:n kuntaosuus 20 000

### Henkilöstö

Rekrytoinneissa onnistuminen on ratkaisevaa. On tärkeää, että Hattulan maine hyvänä työnantajana on vahva, koulurakennukset kunnossa ja opetusryhmäkoot järkevät, jotta voimme jatkossakin onnistua pätevän, osaavan ja motivoituneen henkilöstön saamisessa. Kansallisesti on pulaa erityisesti matemaattisten aineiden ja erityisopetuksen opettajista.

Tarvetta rakenteellisille muutoksille opetushenkilöstön vakanssien suhteen ei yllä mainittujen muutosten lisäksi ole.

Alakoulujen puolella on kaksi resurssiopettajaa sekä kuntouttavassa luokassa opettajan ja ohjaajan lisäksi psykiatrinen sairaanhoitaja. Tällainen resursointi on

16.11.2023

todettu tarpeelliseksi, jotta oppilaiden lisääntyneeseen tuen tarpeeseen voidaan vastata. Yläkoululla ei vastaavaa resursointia vielä ole, joten jatkossa tähän asiaan tulee kiinnittää huomiota.

Suoritteet	2022	2023	2024
<b>Peruskoulun oppilasmäärä ka.</b>	1089,5	1065,5	1075
<b>Toimintakulut (ulk)</b>	8 162 783	7 796 741	8 467 037
<b>€/ oppilas</b>	7 492	7 317	7 876
<b>Kuljetusoppilaat ka.</b>	280,5	270,5	277,5
<b>Aamu- ja iltapäivätoiminnassa ka.</b>	119	119	107

Palvelujen ostoja lisää aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä alakoulujen kouluohjaajien hankinta ostopalveluna Tavastialta.

### 5.3.7 Liikunta, nuoriso ja kuntalaisyhteistyö

#### Tilivelvollinen

Liikunta- ja nuorisopalvelujen palvelualuepäällikkö

#### Yleinen kuvaus

Liikuntapalvelujen vastualueen tehtävänä on huolehtia liikuntatoimen suunnittelusta ja kehittämisestä sekä kunnassa harjoitettavan liikuntatoiminnan tukemisesta. Ensisijaisena tehtävänä on toimia edellytysten luojana sekä tuottaa sellaisia palveluja, joita kansalaisjärjestöt eivät tarjoa.

Nuorisopalvelut huolehtivat kunnassa tapahtuvasta nuorisotyöstä, nuorisotoiminnasta ja nuorisopolitiikkaan liittyvistä yhteydenpitotehtävistä. Nuorisolaki velvoittaa kuntia mm. huolehtimaan nuorten vaikuttamismahdollisuuksista ja järjestämään etsivää nuorisotyötä. Kunnilta edellytetään myös monialaista yhteistyötä nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Kuntalaisyhteistyö on palvelumuotona vielä tuore. Vastualueen tehtävänä on kehittää järjestöyhteistyötä ja erityisesti kunnan eri asuinalueiden ja asukkaiden osallistamista ja vaikutusmahdollisuuksia. Yhteisöllisyyden kehittäminen on ollut mm. Hattula yhdessä- ja Kumppanuuden Hattula -hankkeiden keskeisiä osa-alueita.

#### Toiminnan painopistealueet ja keskeiset muutostekijät

Keskeisinä kehittämisalueina liikuntaneuvonta, jonka toiminta jalkautetaan osaksi poikkihallinnollista vakiintunutta yhteistyötä erityisesti hyvinvointialueen kanssa. Lisäksi panostetaan henkilöstön hyvinvointiin palkkaamalla toinen liikuntaneuvoja mahdollisesti hanketuella.

Moottoripajan tilakysymys ratkaistaan yhteiskoulun kampus 2-vaiheen rakentamisen yhteydessä.

16.11.2023

Koulunuorisotyön hanke edistää kouluilla tapahtuvaa nuorten kohtaamista nuorisotyöllisin keinoin.

Perheliikuntahanke edistää perheiden yhteistä tekemistä erityisesti liikunnan avulla. Samalla haetaan tehokkuutta ja taloudellisuutta pienempien liikuntatilojen käyttöön.

Kumppanuuden Hattula -hanke keskittyy erityisesti yhteistyön pelisääntöihin ja hanketyön jalkauttamiseen.

Uudella Liikkuva koulu –hankkeella haetaan tukea määräaikaisen vapaa-aikaohjaajan palkkaukseen. Tehtävä toimii liikunnan ja nuorisotyön rajapinnalla koulupäivän jälkeen ja kesällä. Perusteena ohjaajan palkkaamiselle on, että perusnuorisotyöstä on yhden henkilön työpanoksesta 50 % osoitettu hallintotoimialalle kunnan verkkosivujen hallintaan ja liikuntatoiminnasta 60 % viestintäsihteerin työpanoksesta hallintotoimialalle kunnan yleiseen viestintään.

Osallistavan budjetoinnin Hattula-aloitteen määräraha 20 000 euroa on budjetoitu vuoden 2024 investointiosaan. Lisäksi investointeihin on osoitettu määräraha Parolan Pallokentän pinnan uusimiseen 360 000 eur, latukoneen hankintaa (vuonna 2025) 210 000 eur (vaihtoehtona ostoleasing 40 000 eur käyttömeneihin 5-vuoden ajan).

Vuoden 2024 määrärahoissa on huomioitu lisäyksenä henkilöstökuluihin kaksi määräaikaista; toinen liikuntaneuvoja sekä vapaa-aikaohjaaja (hanketuella).

### Henkilöstö

Henkilöstömäärässä on lisäyksenä kaksi määräaikaista henkilöä, henkilöstön hyvinvointia edistävä liikuntaneuvoja ja hankkeessa työskentelevä vapaa-aikaohjaaja.

	TP2022	TA2023	TA2024	Muutos
Vakinaiset	6	7	6,5	-0,5
Määräaikaiset	8	7	8	+1
Yhteensä	14	14	14,5	+0,5

## 6 Tuloslaskelmaosa

Kunnan kokonaistalouden näkökulmasta tarkasteltuina ohjausvälineinä toimivat talousarvion ja -suunnitelman tuloslaskelma- ja rahoitusosa. Tuloslaskelmaosassa esitettävät kokonaistalouden keskeiset erät ovat varsinaisen toiminnan tulot ja menot, verotulot, valtionosuudet, rahoituserät ja suunnitelman mukai-

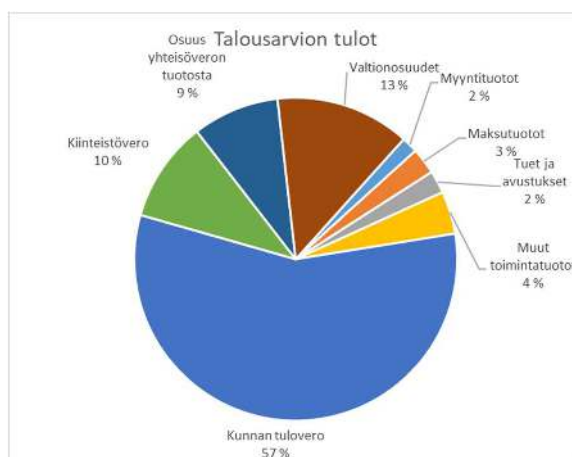
16.11.2023

set poistot. Vakaan talouden lähtökohtana on, että toiminnan menokehitys sopeutetaan keskeisten tuloerien kehitykseen. Sopeutuksen onnistuminen on nähtävissä tuloslaskemaosan tulo-rahoituksen riittävytenä eri suunnitelmavuosina. Tilikauden tuloksen käsittelyerät (suunnitelman mukaiset poistot, ja poistoeron, vapaaehtoisten varausten ja rahastojen muutokset) eivät ole varsinaisia määrärahoja tai tuloarvioita, koska ne eivät ole rahoitusvaikuttaisia eriä. Valtuusto hyväksyy kuitenkin niitä koskevat suunnitelmat talousarvion tuloslaskelmaosan yhteydessä.

Vuosikate osoittaa kuinka paljon kunnan tulo-rahoituksesta jää investointien ja muiden pitkävaikutteisten menojen kattamiseen. Vuosikatteen tulisi kattaa ainakin nettoinvestoinnit ja pitkällä aikavälillä lisäksi lainanlyhennykset.

## 6.1 Talousarvion 2023 tuloslaskelma

Kunnan tulorakenne muuttui uudistuksen myötä voimakkaasti, ja verotulojen sekä henkilöstökulujen merkitys on korostunut entisestään.



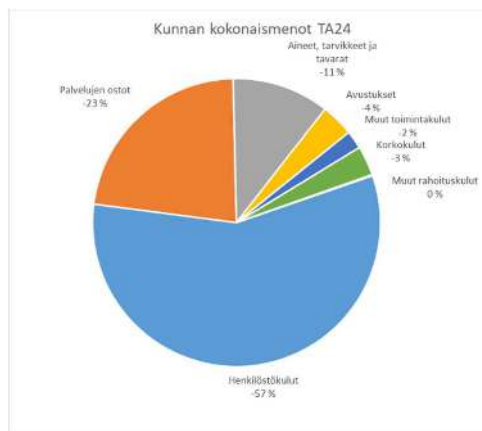
Toimintatuottojen osalta myyntituottoja on budjetoitu vuoden 2023 tasoa vähemmän, sillä esimerkiksi ateriapalveluiden myynti hyvinvointialueelle on lopetettu vuoden 2023 syksyllä. Asiakkailta perittävien maksutuottojen talousarviolukemaa nostaa vuodesta 2023 mm. hoitopäivämaksujen talousarvion tarkentaminen ylöspäin. Rakennusvalvonnan maksutuotot on budjetoitu vuoden 2023 tasolle (160 000 euroa). Avustustuottoja (mm. hankeavustukset) on budjetoitu 71 000 euroa enemmän kuin vuonna 2023. Muut toimintatuotot pitävät sisällään pääasiassa vuokratuottoja sekä käyttöomaisuuden myyntivoittoja. Myyntivoittojen budjetointia on laskettu TA2023:n 250 000 eurosta 150 000 euroon.

Kunnan palveluksesta siirtyi alakoulujen kouluohjaajat Koulutus kuntayhtymä Tavastian palvelukseen, mikä pienentää henkilöstökustannuksia, mutta kasvattaa palvelujen ostoa yli 0,5 milj. eurolla. Henkilöstökuluja puolestaan kasvattaa kunta-alan sopimusratkaisuun liittyvät kohtuullisen suuret palkankorotukset,

16.11.2023

joita lisäävät kunnan henkilöstökuluja noin 0,5 milj. eurolla. Kunta-alan sopimuskorotusten vaikutukseksi vuonna 2024 on arvioitu 3 %

Palvelujen ostoissa kustannuksia lisää mm. edellä mainittu aamu- ja iltapäivätoiminnan siirtyminen Koulutuskuntayhtymä Tavastian järjestettäväksi. Lisäksi nopeasti kohonnut inflaatio on tuonut mukanaan varsin isoja korotuksia kunnan sopimuksiin.



Aineet, tarvikkeet ja tavarat tiliryhmän budjetoidut kustannukset pienentyvät vuoden 2023 talousarvion tasosta, sillä energian hinta on merkittävästi laskeutunut vuoden takaisista näkymistä.

Avustuskuluihin kirjattava työmarkkinatuen kuntalisä on budjetoitu vuoden 2023 tasoon (350 000 euroa).

Korkojen ja lainakannan nousun myötä kunnan budjetissa varaudutaan rahoituskulujen kasvuun entisestään.

Poistojen ennakoidaan olevan lähes vuoden 2023 tasolla.

Kokonaisuutena vuoden 2024 talousarvio on niukasti ylijäämäinen, mutta selvästi vuotta 2023 heikompi.

16.11.2023

*Tuloslaskelma (ulkoiset erät)*

Ulkoiset erät	TP 2022	TA2023	TA2024	TS2025	TS2026
<b>TOIMINTATUOTOT</b>	<b>7 376 648</b>	<b>3 604 146</b>	<b>3 504 600</b>	<b>3 263 700</b>	<b>3 121 200</b>
Myyntituotot	1 882 213	886 000	640 500	545 500	545 500
Maksutuotot	2 688 683	719 500	800 000	800 000	800 000
Tuet ja avustukset	1 479 912	620 400	690 600	544 700	537 200
Muut toimintatuotot	1 325 840	1 378 246	1 373 500	1 373 500	1 238 500
<b>TOIMINTAKULUT</b>	<b>-61 571 279</b>	<b>-27 283 414</b>	<b>-27 541 787</b>	<b>-28 202 546</b>	<b>-28 829 547</b>
Henkilöstökulut	-24 589 220	-16 388 768	-16 356 937	-16 766 196	-17 073 697
Palvelujen ostot	-30 069 373	-5 928 196	-6 381 050	-6 544 050	-6 784 550
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 650 634	-3 383 730	-3 135 750	-3 224 250	-3 303 250
Avustukset	-1 854 404	-1 102 000	-1 123 000	-1 123 000	-1 123 000
Muut toimintakulut	-1 407 649	-480 720	-545 050	-545 050	-545 050
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-54 194 631</b>	<b>-23 679 268</b>	<b>-24 037 187</b>	<b>-24 938 846</b>	<b>-25 708 347</b>
<b>VEROTULOT</b>	<b>43 123 386</b>	<b>21 657 497</b>	<b>22 955 000</b>	<b>22 818 000</b>	<b>24 696 000</b>
<b>VALTIONOSUUDET</b>	<b>13 903 883</b>	<b>5 679 913</b>	<b>4 098 666</b>	<b>3 853 000</b>	<b>3 860 000</b>
<b>RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT</b>	<b>-11 809</b>	<b>-493 000</b>	<b>-719 000</b>	<b>-769 000</b>	<b>-761 000</b>
Korkotuotot	208 415	220 000	220 000	220 000	220 000
Muut rahoitustuotot	48 739	20 000	20 000	20 000	128 000
Korkokulut	-160 718	-725 000	-950 000	-1 000 000	-1 100 000
Muut rahoituskulut	-108 246	-8 000	-9 000	-9 000	-9 000
<b>VUOSIKATE</b>	<b>2 820 829</b>	<b>3 165 142</b>	<b>2 297 479</b>	<b>963 154</b>	<b>2 086 653</b>
<b>POISTOT JA ARVONALENTUMISET</b>	<b>-2 037 924</b>	<b>-2 355 500</b>	<b>-2 110 000</b>	<b>-2 160 000</b>	<b>-2 310 000</b>
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 985 862	-2 355 500	-2 110 000	-2 160 000	-2 310 000
<b>SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT</b>	<b>1 087 713</b>				
Satunnaiset tuotot	1 095 778				
Satunnaiset kulut	-8 065				
<b>TILIKAUDEN TULOS</b>	<b>1 870 618</b>	<b>809 642</b>	<b>187 479</b>	<b>-1 196 846</b>	<b>-223 347</b>
<b>TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>1 870 618</b>	<b>809 642</b>	<b>187 479</b>	<b>-1 196 846</b>	<b>-223 347</b>

16.11.2023

*Tuloslaskelma (ulkoiset + sisäiset erät)*

Tuloslaskelma, ulkoiset + sisäiset	TP 2022	TA2023	TA2024
<b>TOIMINTATUOTOT</b>	<b>9 791 113</b>	<b>9 312 992</b>	<b>8 947 188</b>
Myyntituotot	2 702 531	4 058 859	2 021 000
Maksutuotot	833 826	719 500	800 000
Tuet ja avustukset	1 001 379	620 400	690 600
Muut toimintatuotot	5 253 377	3 914 233	5 435 588
<b>TOIMINTAKULUT</b>	<b>-33 205 228</b>	<b>-32 992 260</b>	<b>-32 984 375</b>
Henkilöstökulut	-16 113 706	-16 388 768	-16 356 937
Palvelujen ostot	-8 518 863	-9 101 055	-7 761 550
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 205 572	-3 383 730	-3 135 750
Avustukset	-1 134 830	-1 102 000	-1 123 000
Muut toimintakulut	-4 232 257	-3 016 707	-4 607 138
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-23 414 115</b>	<b>-23 679 268</b>	<b>-24 037 187</b>
<b>VEROTULOT</b>	<b>43 123 386</b>	<b>21 657 497</b>	<b>22 955 000</b>
<b>VALTIONOSUUDET</b>	<b>13 903 883</b>	<b>5 679 913</b>	<b>4 098 666</b>
<b>RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT</b>	<b>-11 809</b>	<b>-493 000</b>	<b>-719 000</b>
Korkotuotot	208 415	220 000	220 000
Muut rahoitustuotot	48 739	20 000	20 000
Korkokulut	-160 718	-725 000	-950 000
Muut rahoituskulut	-108 246	-8 000	-9 000
<b>VUOSIKATE</b>	<b>33 601 345</b>	<b>3 165 142</b>	<b>2 297 479</b>
<b>POISTOT JA ARVONALENTUMISET</b>	<b>-1 963 365</b>	<b>-2 355 500</b>	<b>-2 110 000</b>
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 911 302	-2 355 500	-2 110 000
Arvonalentumiset	-52 062		
<b>SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT</b>	<b>1 087 713</b>		
Satunnaiset tuotot	1 095 778		
Satunnaiset kulut	-8 065		
<b>TILIKAUDEN TULOS</b>	<b>32 725 694</b>	<b>809 642</b>	<b>187 479</b>
<b>TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>32 725 694</b>	<b>809 642</b>	<b>187 479</b>

## 6.2 Taloussuunnitelmakauden tuloslaskelma

Hattulan talous kääntyy vuonna 2025 selvästi alijäämäiseksi. Muutos johtuu erityisesti verotulojen pienentymisestä ja kustannusten kasvusta. Yhteisöveron jako-osuuden todennäköinen pienentyminen vuonna 2025 pienentää kunnan yhteisöverotuloja merkittävästi. Lisäksi kasvava lainamäärä yhdistettynä aiempia vuosia korkeampaan korkotasoon lisää kunnan rahoituskustannuksia. Taloussuunnitelmaan on laskettu mukaan 0,8 prosenttiyksikön tuloverokorotus vuonna 2026, mikä nostaisi kunnan talouden lähemmäksi tasapainotilaa. Ilman veronkorotusta vuosi 2026 olisi jo lähes 2 milj. euroa alijäämäinen!

Kunnan investointitarve huomioiden vuosikatteen tulisi olla vähintään n. 2,5-3 milj. euroa / vuosi, jotta talous olisi kestävällä pohjalla.

Vuonna 2025 kuntien tehtävät lisääntyvät, kun työ- ja elinkeinotoimistojen palvelut siirretään alueille ja kunnille 1.1.2025. Kunnille siirtyvät palvelut muodostavat uuden valtionosuustehtävän, johon osoitetaan 100-prosenttinen valtionosuus. Peruspalvelujen valtionosuuden lisäys kohdennetaan puoliksi työikäisen väestön ja puoliksi työttömien määrän perusteella sekä kotoutumiskoulutuksen osalta vieraskielisyyskriteerin kautta. Hattulan osalta tämä kasvattaa valtionosuusrahoitusta ja lisää vastaavasti toimintakuluja. Hattulan kunta on päättä-



16.11.2023

nyt liittyä mukaan TyöHäme-työllisyysalueeseen, jossa isäntäkuntana toimii Hämeenlinnan kaupunki. Uudistus on taloussuunnitelmassa huomioitu kustannusneutraaliksi, mutta taloudellisia riskejä uudistukseen liittyy.

Kunnan taloussuunnitelman keskeisinä taloudellisina riskeinä ovat yleinen talouskehitys, hintojen nousu, korona ja korkotason kehitys. Lisäksi uhkakuvana on, että mikäli hyvinvointialueiden toimintaan tarvitaan lisärahoitusta, saattaa se uhata myös kuntien valtionosuuksia. Lisäksi kunnan hyvinvointialueelle vuokraamien kiinteistöjen osalta on olemassa merkittävä riski, sillä siirtymäajan loputtua vuoden 2025 lopussa on uhkana, että osa hyvinvointialueen ja kunnan välisistä vuokrasopimuksista irtisanotaan hyvinvointialueen toimesta. Tämä riski toteutuessaan jättäisi kiinteistöt tyhjilleen ja kunnan vastuulle.

<b>Tunnusluvut</b>	<b>2020</b>	<b>2021</b>	<b>TP2022</b>	<b>TA2023</b>	<b>TA2024</b>	<b>TA2025</b>	<b>TA2026</b>
Toimintatulot / Toimintamenot, %	11,8 %	12,9 %	12,0 %	13,2 %	11,6 %	11,6 %	10,8 %
Vuosikate / Poistot, %	238,9 %	87,3 %	138,4 %	134,2 %	108,9 %	44,6 %	90,3 %
Vuosikate, euro / asukas	547	206	301	340	248	105	228
Kertynyt ylijäämä / alijäämä (1000 euroa)	6 153	6 005	7955	6 672	10542	9346	9 122
Asukasmäärä vuoden lopussa	9 389	9 405	9 359	9 301	9 249	9 193	9 136

16.11.2023

## 6.2.1 Verotulot

Kunnan verotulot koostuvat kunnan tuloverosta, kiinteistöverosta ja kunnan osuudesta yhteisöveron tuottoon. Hattulan verotulojen maltillinen kasvu kiihtyi vuonna 2022, jolloin myönteisesti kehittyneet verotulot olivat keskeinen syy ylijäämävaiheeseen tilinpäätökseen. Vuonna 2023 suuntaus on ollut samanlainen, sillä mm. palkkojen nousun ja yhteisöverotuottojen kasvun myötä verotuloennusteet ylittyvät selvästi.

### Kunnan tulovero

Kunnan tulovero (kunnallisvero) on perinteisesti ollut ylivoimaisesti Hattulan merkittävin tulonlähde. Vuonna 2022 kunnan tuloveroprosentti oli 20,75. Vuodelle 2023 tuloveroprosenttia leikattiin peräti 12,64 prosenttiyksikköä vuoden 2022 vastaavasta hyvinvointialueuudistuksen vuoksi. Taustalla oli sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen järjestämistä vastaavien ja niiden kustannusten siirto kunnilta hyvinvointialueille. Tämän takia kuntien tuloja siirrettiin valtiolle, joka rahoittaa hyvinvointialueiden toimintaa.

Kunta	Tuloveroprosentti	
	2022	2023
<b>Kanta-Häme</b>	<b>20,94</b>	<b>8,30</b>
Forssa	20,50	7,86
<b>Hattula</b>	<b>20,75</b>	<b>8,11</b>
Hausjärvi	21,50	8,86
Humppila	22,00	9,36
Hämeenlinna	21,00	8,36
Janakkala	21,00	8,36
Jokioinen	21,25	8,61
Loppi	21,50	8,86
Riihimäki	20,50	7,86
Tammela	21,25	8,61
Ypäjä	22,00	9,36

Hattulan osalta edellä mainittu muutos tarkoitti kunnallisverotulojen pienenemistä lähes 20 milj. eurolla vuoden 2022 tasoon verrattuna. Todellisuudessa muutos oli vielä suurempi, sillä vuoden 2023 verotulokertymää parantaa vuonna 2023 tilitettävät edellisten vuosien verotulot, mitkä pienentävät pudotusta verotuloissa. Vuonna 2024 nämä ”verohännät” eivät enää vaikuta kunnan verotulokertymään. Kuntaliiton veroennustekehikon perusteella kunnallisveron kertymä tuleekin pienentymään selvästi vuonna 2024

(vuoteen 2023 verrattuna).



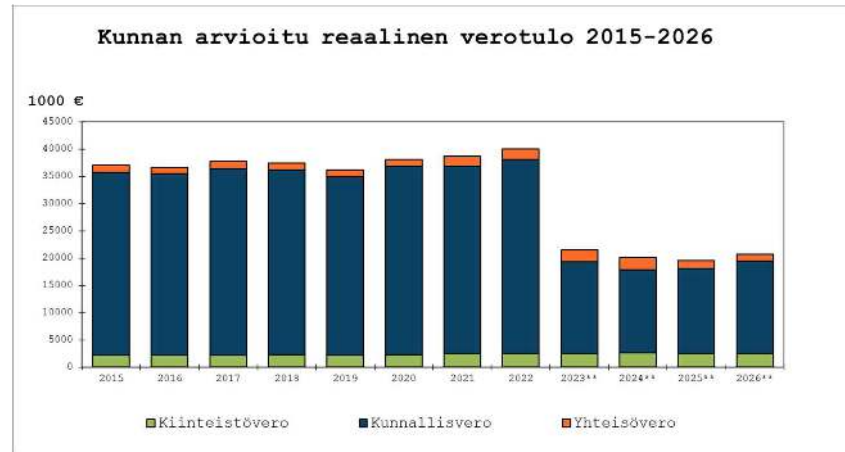
Vuosi	Keskimääräinen tulovero-%		
	painotettu 1)	aritmeett. keskiarvo	Hattula
2015	19,82	20,53	20,00
2016	19,85	20,60	20,00
2017	19,90	20,67	20,50
2018	19,84	20,76	20,50
2019	19,88	20,84	20,50
2020	19,96	20,92	20,75
2021	20,02	20,98	20,75
2022	20,01	21,00	20,75
<b>2023*</b>	<b>7,38</b>	<b>8,50</b>	<b>8,11</b>

1) Maksuunpantavaa kunnallisveroa vastaavilla verotettavilla tuloilla painotettu

Vuonna 2024 kuntien tuloveroprosentit tulee ilmoittaa 0,1 prosenttiyksikön tarkkuudella. Kuntien veroprosentit pyöristetään automaattisesti lähimpään prosenttiyksikön kymmenesosaan, jos ei kunta itse muuta määritä. Hattulan

16.11.2023

osalta talousarvio on laadittu siten, että kunnan tuloveroprosentti pienenee vuoden 2023 tasosta 0,01 prosenttiyksikköä ja on 8,1 %. Taloussuunnitelmassa ja oheisessa verotuloennusteessa on laskettu mukaan 0,8 prosenttiyksikön korotus tuloveroprosenttiin vuonna 2026. Tämän vaikutus vuoden 2026 verotuloarvioon olisi noin +1,7 milj. euroa. Veronkorotuksista kuitenkin päätetään aina vuosittain, ja tuloveroprosentin nostopaineeseen on mahdollista vaikuttaa esimerkiksi tasapainottamalla taloutta. Toisaalta verotuloennusteeseen liittyy riskejä esimerkiksi yleisen taloudellisen kehityksen osalta.



Hyvinvointialuemuutoksen myötä kuntien veroprosentin ja efektiivisen kunnallisveroasteen erotus pieni. Erilaisten vähennysten johdosta kuntien tuloveroprosentit (nimellinen veroaste) eivät vastaa todellista veroastetta kunnissa. Puhutaan efektiivisestä veroasteesta, joka on maksuunpannun kunnallisveron suhde ansiotuloihin.

Tuloveroprosentti ja efektiivinen kunnallisveroaste													1 000 €
Verovuosi	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**	2025**	2026**	
Ansiotulot	220 061	223 914	226 438	229 616	233 418	235 290	243 690	254 882	266 395	274 778	281 499	288 306	
Maksettava vero	33 071	33 364	33 617	33 802	34 527	35 416	36 825	38 237	16 527	17 429	17 939	20 393	
<b>Hattula</b>	<b>20,00 %</b>	<b>20,00 %</b>	<b>20,50 %</b>	<b>20,50 %</b>	<b>20,50 %</b>	<b>20,75 %</b>	<b>20,75 %</b>	<b>20,75 %</b>	<b>8,11 %</b>	<b>8,10 %</b>	<b>8,10 %</b>	<b>8,90 %</b>	
Kunnallisveroaste	15,03 %	14,90 %	14,85 %	14,72 %	14,79 %	15,05 %	15,11 %	15,00 %	6,20 %	6,34 %	6,37 %	7,07 %	
Erotus	4,97 %	5,10 %	5,65 %	5,78 %	5,71 %	5,70 %	5,64 %	5,75 %	1,91 %	1,76 %	1,73 %	1,83 %	

16.11.2023

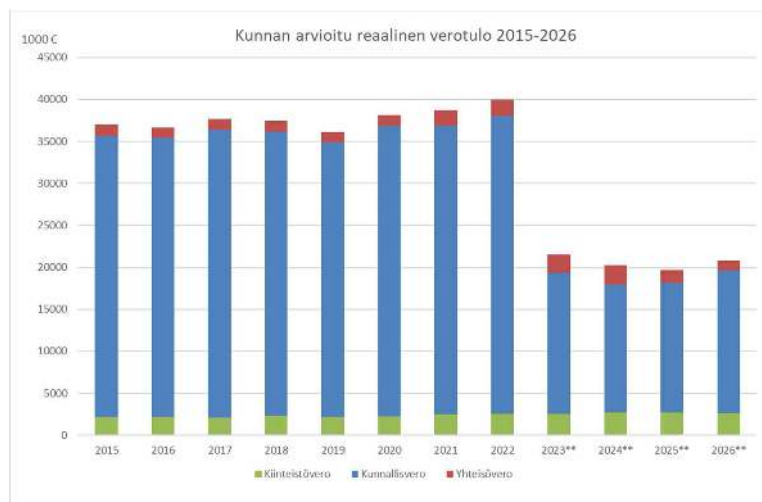
### Kiinteistövero

Talousarvio on laskettu siltä pohjalta, että Hattulan kiinteistöveroprosentit vuonna 2024 ovat:

- yleinen kiinteistöveroprosentti 1,30
- maapohjan yleinen kiinteistöveroprosentti 1,3
- vakituisten asuinrakennusten veroprosentti 0,50
- muiden asuinrakennusten veroprosentti 1,30
- yleishyödyllisten yhteisöjen kiinteistöveroprosentti 0,00
- rakentamattomat rakennuspaikat 3,0
- voimalaitokset 3,1

Vuoteen 2023 nähden kiinteistöveroprosenteissa on muutos yleisen kiinteistöveroprosentin osalta. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan yleisen maapohjan kiinteistöveron alaraja korotetaan 0,93 prosentista 1,30 prosenttiin vuodesta 2024 alkaen. Esitetty toimenpide edellyttää maapohjan veroprosentin eriyttämistä yleisestä kiinteistöveroprosentista. Talousarvioesitys on laskettu siltä pohjalta, että sekä rakennusten että maapohjan yleiseksi kiinteistöveroprosentiksi asetetaan kunnassa 1,3 % (1,1 % vuonna 2023). Tämä lisää kunnan kiinteistöverotuloja yhteensä noin 0,25 milj. eurolla vuodessa.

Vuosille 2024-2026 ennakoidaan noin 3,1 milj. euron kiinteistöverotuloa vuosittain. Kiinteistöveroennusteen pohjana on kunnan kiinteistöjen verotusarvot ja nykyiset kiinteistöveroprosentit. Mikäli kunnassa vireillä olevat aurinko- ja tuulivoimahankkeet etenevät suunnitellusti, tulee niillä olemaan merkittävä vaikutus kunnan kiinteistöverokertymään. Hankkeita ei kuitenkaan ole laskettu mukaan taloussuunnitelman verotuloennusteisiin.



Kunnan arvioitu reaaliin verotulo 2015-2026 (lähde: Kuntaliiton verokehikko)

Suomen hallitus on linjannut, että käynnissä olevaa kiinteistöverouudistusta jatketaan. Kiinteistöverouudistuksessa päämääränä on saattaa rakennusten ja maapohjien verotusarvot vastaamaan paremmin niiden todellisia käypiä arvoja.

16.11.2023

Hallituksen lainsäädäntösuunnitelmassa hallituksen esitys on kaavailtu annettavaksi keväällä 2024. Tämä voi vaikuttaa myös Hattulan kiinteistövero- ja tulothuonon lähitulevaisuudessa.

#### *Yhteisövero*

Yhteisöverotuoton kehitys oli vuosina 2021-2022 erittäin myönteistä johtuen talouden myönteisestä kehityksestä. Vuonna 2023 Hattulan kunnan jako-osuus kasvoi yli 100 % ja tämän vuoksi kunnan yhteisöverotuotto näyttää toteutuvan edellisvuotta suurempana, vaikka kuntien jako-osuus yhteisöveropotista pienentyi lähes kolmanneksella. Yhteisöveron jako-osuus on Hattulan osalta poikkeuksellisen suuri vielä vuonna 2024, mutta sen ennakoidaan palaavan alemmalle tasolle vuodesta 2025 lähtien. Tämän vuoksi vuoden 2026 yhteisöveroneste on kunnan osalta peräti 1,2 milj. euroa pienempi kuin vuoden 2024 arvio.

Kuntatalousohjelman mukaan varhaiskasvatusmaksujen alentaminen 1.8.2023 alkaen pienentää kuntien maksutuloja arviolta 29 milj. euroa vuonna 2023 ja 70 milj. euroa pysyvästi vuodesta 2024 lukien. Varhaiskasvatusmaksujen alentamisen sekä yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotuksen vaikutukset kompensoidaan korottamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta. Tämä kasvatti kuntien verokertymää noin 90 milj. eurolla vuonna 2023 ja maksuunpanoa noin 100 milj. euroa.

## 6.2.2 Valtionosuudet

Valtionosuusjärjestelmän kautta valtio osallistuu lakisääteisten kunnallisten peruspalvelujen rahoitukseen. Valtionosuudet ovat merkittävin osa kuntiin kohdistuvaa valtionapujärjestelmää. Valtionosuudet määräytyvät laskennallisin perustein ja maksetaan kunnalle automaattisesti ilman erillistä hakemusta. Lisäksi kunnille voidaan myöntää hakemuksesta valtionavustuksia.

Kunnan valtionosuusrahoitus muodostuu hallinnollisesti kahdesta osasta: valtiovarainministeriön hallinnoimasta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesta valtionosuusrahoituksesta, jota hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriö.

Järjestelmää täydentää talousvaikeuksissa oleville kunnille tarkoitettu harkinnanvaraisen valtionosuuden korotus, joka rahoitetaan valtionosuusjärjestelmän sisästä. Lisäksi kunkin kunnan valtionosuuksia tasataan verotulojen perusteella. Valtionosuusjärjestelmän ulkopuolisena osana toimii ns. ylläpitäjäjärjestelmä, jossa lukioiden, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun rahoitus menee suoraan opetuksen järjestäjälle oppilasmäärien mukaisena.

Vuonna 2023 valtionosuusjärjestelmä mullistui, kun sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut poistuvat kuntien taloudesta ja järjestäminen ja kustannukset siirtyivät hyvinvointialueille. Uudistus muuttaa kuntien rahoitusjärjestelmän kokonaisuudessaan, kun

16.11.2023

yli puolet verotuloista ja kaksi kolmannesta valtionosuuksista siirrettiin hyvinvointialueiden rahoittamiseen.

Valtionosuusjärjestelmään lisättiin toistaiseksi pysyvänä sote-kustannusten ja -tulojen siirrosta johtuvan muutosrajoitin ja kunnan talouden tasapainotilan muutoksia rajoittava järjestelmämuutoksen tasaus.

Nämä erät lasketaan osana peruspalvelujen valtionosuutta. Koko maan tasolla vaikutus kuntiin on kustannusneutraali, mutta yksittäisellä kunnalla nämä sote-erät voivat olla tärkeimmässä roolissa valtionosuuksien tason kannalta.

Valtiovarainministeriön laatiman Kuntatalousohjelman mukaan Kuntien valtionapuihin osoitetaan noin 5,1 mrd. euroa vuonna 2024. Laskennalliset valtionosuudet ovat n. 3,7 mrd. euroa, kuntien veromenetysten korvaukset 0,9 mrd. euroa ja muut valtionavut 0,6 mrd. euroa. Kehyskauden lopussa vuonna 2027 valtionavut ovat noin 6,2 mrd. euroa, josta laskennallisten valtionosuuksien osuus on 4,6 mrd. euroa.

*Kuntien peruspalvelujen valtionosuutta korottaa kehyskaudella vuonna 2025 TE-palveluiden järjestämistä vastaava siirto kunnille ja siihen liittyvä kuntien työttömyysturvan rahoitusosuuden kasvattaminen. Peruspalvelujen valtionosuuden tasoa puolestaan alentaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistukseen liittyvien kunnilta hyvinvointialueille siirtyvien tulojen ja kustannusten tarkistus sekä hallitusohjelman mukainen indeksisäästö. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuudet alenevat reaalisesti hieman kehyskaudella johtuen oppilas- ja opiskelijamäärien alenemisestä.*

*Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan sisältyy niin kuntien tehtäviä ja rahoitusta lisääviä kuin vähentäviä toimenpiteitä. Uusiin ja laajeneviin valtionosuustehtäviin osoitetaan täysimääräinen rahoitus. Hallitusohjelman toimenpiteistä osa täsmentyy jatkovalmistelussa, esimerkiksi perusopetuksen vahvistamiseen osoitettava lisäys ja opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustuksiin osoitettavan leikkauksen kohdentaminen.*

Jatkossa Hattulan kunnan saamista peruspalveluiden valtionosuuksista valtaosa koostuu lapsista saatavista valtionosuuksista, sillä ikääntyneiden valtionosuudet siirtyvät hyvinvointialueiden rahoitukseen. Lapsimäärän pienentyessä tulee myös Hattulan valtionosuuksien määrä putoamaan voimakkaasti.

Vuonna 2024 Hattulan saamat valtionosuudet putoavat ennakkolaskelman mukaan noin 5,6 milj. eurosta noin 4 milj. euroon.

### 6.2.3 Rahoitustuotot- ja kulut

Taloussuunnitelmassa on varauduttu korkotason noususta sekä lainamäärän lisääntymisestä kasvaviin rahoituskuluihin.

16.11.2023

---

#### 6.2.4 Poistot ja arvonalentumiset

Poistojen kautta investointimenot jaksotetaan hyödykkeen käyttövuosille. Poistoajoissa noudatetaan kunnanvaltuuston hyväksymää poistosuunnitelmaa. Kunnan vuosittaisten poistojen määrä vuonna 2024 tulee jäämään noin 2,1 milj. euroon. Vuosina 2025-2028 poistot kuitenkin kasvavat investointitason noustessa.

#### 6.2.5 Satunnaiset erät

Taloussuunnitelma ei pidä sisällään tiedossa olevia satunnaisia eriä.

16.11.2023

---

## 7 Investointiosa

Valtuusto päättää investointiosan määrärahojen käytöstä toimitelimitäin ja hankeryhmittäin. Investointiosaan kirjataan yli 10 000 euron hankkeet poistosuunnitelman mukaan. Investointiosassa esitetään investointimenojen lisäksi investointien rahoitusosuudet (valtionosuudet ja -avustukset).

Vuonna 2022 valmistuneen uuden kouluinvestoinnin jälkeen on kunnan vuosien 2023 investointitaso jää hyvin maltilliseksi. Vuonna 2024 investointitahdi kiihtyy koulukampuksen toisen vaiheen käynnistyessä. Samalla investoidaan myös liikuntapalveluihin uusimalla Parolan pallokentän tekonurmi. Vuonna 2025 investointitahdi kiihtyy entisestään ja kunnan bruttoinvestoinnit nousevat yli 7,5 milj. euron.

Suunnitelmavuosilla pääpaino on palveluverkkouudistuksen eteenpäinviemisessä. Pekolan koulu on kyläkouluista ensimmäisenä vuorossa, jonka jälkeen investointisuunnitelman loppupuolella aletaan suunnitella Nihattulan ja Lepaan koulujen investointeja.

Kiinteistöjen pienempiin peruskorjausinvestointeihin on varattu 190 000 euroa. Tämä sisältää vuoden 2024 osalta mm. Ahorannan parannustöitä.

Energiätehokkuutta puolestaan parannetaan mm. jatkamalla katuvalojen vaihtamista led-lamppuihin vuosina 2025-2026.



16.11.2023

Investointisuunnitelma 2024-2028						
<b>Kunnanhallitus</b>						
MAA- JA VESIALUEET		TA2024	2025	2026	2027	2028
<i>Maanhankintamenot</i>		-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
<i>Maanmyyntitulot</i>		200 000	150 000	150 000	150 000	150 000
<b>MAA- JA VESIALUEET YHTEENSÄ</b>		<b>50 000</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>Elinvoimalautakunta</b>						
TALONRAKENNUSINVESTOINNIT	<i>Hanke yhteensä</i>	TA2024	2025	2026	2027	2028
<b><u>Uudisrakentaminen (kohteittain)</u></b>						
Parolan kampus vaihe II	-8 000 000	-2 000 000	-6 000 000			
Lepaan koulu	-3 000 000					-100 000
Väistötila (uudelleensirrettävä)		-1 500 000				
Pekolan koulu	-3 500 000			-500 000	-3 000 000	
Nihattulan koulu	-3 000 000					-100 000
<b><u>Saneeraus</u></b>						
Ennalta suunnittelematon talonrakennussaneeraukset ja energiainvestoinnit		-190 000	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000
Pekolan koulun kohdekorjaukset		-100 000				
<b>TALONRAKENNUS YHTEENSÄ</b>		<b>-3 790 000</b>	<b>-6 200 000</b>	<b>-700 000</b>	<b>-3 200 000</b>	<b>-400 000</b>
<b>KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET (merkittävimmät kohteet eriteltyinä)</b>						
<b><u>Kunnallistekniikan uudisrakentaminen</u></b>						
Lepaan kevyen liikenteen väylä	-1 000 000		-20 000	-80 000	-500 000	-400 000
Päällystystyöt	-512 000	-112 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
Yhteys Hattulantieltä Opinkujan alikuuhuun	-140 000	-140 000				
Kalliolan kunnallistekniikka	-240 000	-240 000				
<b><u>Saneeraus</u></b>						
Katualueiden vuosikorjaukset	-420 000	-100 000	-80 000	-80 000	-80 000	-80 000
Hulevesiojitus	-100 000	-50 000	-50 000			
Katualueiden saneeraus vesihuoltoinvestointien yhteydessä (Parolantie, Viertotie, Urheilukentäntie & Punojantie)	-450 000	-100 000	-200 000	-150 000		
Katuväläistuksen uudistaminen led-valoiksi	-300 000		-150 000	-150 000		
<b><u>Yleiset alueet</u></b>						
Liikuntapaikat, pyörätiet, puistot yms.		-70 000	-60 000	-60 000	-60 000	-60 000
Parolan pallokentän pinnoitus		-360 000				
	Menot					
	Rahoitusosuudet					
Hattula-aloite		-20 000	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
<b>KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET YHTEENSÄ</b>	<b>Menot</b>	<b>-1 192 000</b>	<b>-680 000</b>	<b>-640 000</b>	<b>-760 000</b>	<b>-660 000</b>
	<b>Rahoitusosuudet</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>KONEET JA KALUSTO</b>						
<b><u>Elinvoimatoimiala</u></b>						
<b><u>Hyvinvointitoimiala</u></b>						
		TA2024	2025	2026	2027	2028
		-20000	-80 000	-80 000	-80 000	-80 000
		-30000	-30000	-30000	-30000	-30000
	Latukone		-250 000			
	Uuden koulurakennuksen kalustaminen		-200 000	0	-50 000	
<b>KONEET JA KALUSTO YHTEENSÄ</b>		<b>-50 000</b>	<b>-560 000</b>	<b>-110 000</b>	<b>-160 000</b>	<b>-110 000</b>
<b>AINEETTOMAT HYÖDYKKEET</b>						
<b><u>Tietokoneohjelmistot</u></b>						
		-50 000	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000
<b>AINEETTOMAT HYÖDYKKEET YHTEENSÄ</b>		<b>-50 000</b>	<b>-50 000</b>	<b>-50 000</b>	<b>-50 000</b>	<b>-50 000</b>
<b>INVESTOINNIT YHTEENSÄ</b>						
	2024-2028 yhteensä	TA2024	2025	2026	2027	2028
Investointimenot	-20 212 000	-5 232 000	-7 640 000	-1 650 000	-4 320 000	-1 370 000
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0	0
Myyntitulo	800 000	200 000	150 000	150 000	150 000	150 000
<b>Nettomenot</b>	<b>-19 412 000</b>	<b>-5 032 000</b>	<b>-7 490 000</b>	<b>-1 500 000</b>	<b>-4 170 000</b>	<b>-1 220 000</b>

16.11.2023

## 8 Rahoitusosa

Talousarvion rahoitusosassa esitetään toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat. Rahoitusosassa osoitetaan, miten kunnan menot (käyttötalous ja investoinnit) rahoitetaan. Sen avulla kootaan tulorahoituksen ja investointien sekä anto- ja ottolainauksen kassavirrat yhteen laskelmaan. Kunnan toiminnan häiriötön jatkuminen edellyttää, että rahan lähteiden on katettava rahan käyttö. Jos tulorahoitus ei riitä menoihin, kunnan on rahoitusosassa osoitettava tarvittava rahoitus. Kunta voi kattaa rahoitusvajettaan vieraalla pääomalla tai vapauttamalla pysyviin vastaaviin sitoutunutta pääomaa.

Kunnan rahoituksessa on varmistettava maksuvalmiuden riittävyys. Talouden vakauteen vaikuttavat olennaisesti myös kunnan tekemät sitoumukset ja vastuut. Sitoumusten ja vastuiden osalta tulee huomioida, että takauksiin, lainanantoon ja muihin pääomasijoituksiin saattaa sisältyä huomattavia riskejä.

Hattulan kunnan lainamäärä on viime vuosina kehittynyt maltillisesti, ja peruskunnan (ilman tytäryhtiötä) lainamäärä on vuoden 2023 lopussa pienempi kuin 31.12.2019. Vuonna 2024 suunnitellaan otettavan 6,5 milj. euroa uutta pitkäaikaista lainaa ja olemassa olevia lainoja lyhennetään n. 3,5 milj. eurolla. Taloussuunnitelman perusteella kunnan velkamäärä kasvaa lähivuosina voimakkaasti, ja vuoden 2026 jälkeen kunnalla arvioidaan olevan noin 9 milj. euroa enemmän lainaa kuin vuoden 2023 lopussa.

RAHOITUSLASKELMA						
1000 euroa						
	TP2022	Aikup. TA 2023	TA2023, ennuste	TA2024	TS2025	TS2026
<b>Toiminnan rahavirta</b>						
VUOSIKATE	2 821	3 160,0	4 488,0	2 294,5	931,2	2 052,7
Satunnaiset erät	1 088					
Tulorahoituksen korjausevät	-1 428	-250,0	-70,0	-150,0	-150,0	-150,0
<b>Investointien rahavirta</b>						
Investointimenot	-5 906	-2 187,0	-500,0	-5 232,0	-7 640,0	-1 650,0
Rahoitusosuudet investointimenoihin	43	6,0		0,0	0,0	0,0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 715	200,0		200,0	150,0	150,0
<b>Toiminnan ja investointien rahavirta</b>	<b>-668</b>	<b>929,0</b>	<b>3 918,0</b>	<b>-2 887,5</b>	<b>-6 708,8</b>	<b>402,7</b>
<b>Rahoituksen rahavirta</b>						
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten lisäykset		0,0	0,0	0,0		
Antolainasaamisten vähennykset		0,0	0,0	0,0		
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	-3 500,0	4 000,0	6 500,0	10 500,0	3 800,0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-5 893	-3 580,0	-3 580,0	-3 540,0	-3 840,0	-4 200,0
Lyhytaikaisten lainojen muutos	6 427		-4 000,0			
Oman pääoman muutokset						
Muut maksuvalmiuden muutokset	324					
<b>Rahoituksen rahavirta</b>	<b>859</b>	<b>-80,0</b>	<b>-3 580,0</b>	<b>2 960,0</b>	<b>6 660,0</b>	<b>-400,0</b>
<b>Vaikutus maksuvalmiuteen</b>	<b>191,0</b>	<b>849,0</b>	<b>338,0</b>	<b>72,5</b>	<b>-48,8</b>	<b>2,7</b>

Sitova valtuustoon nähden